

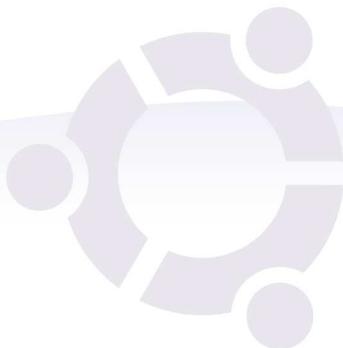

GNUzilla

Novembar 2005 / Broj 11

Distribucije:

Ubuntu 5.10
Elive 0.3
SuSE 10.0

Softver:

Quake 4
Doom 3
Nexuiz, Alien Arena
OpenOffice 2.0

Nagradna igra:

Šest srećnih dobitnika u novom broju
očekuju nagrade

**OpenOffice.org
2.0**

Nova verzija najboljeg
slobodnog kancelarijskog
paketa

Jedna od najpopularnijih
GNU/Linux distribucija u novoj
verziji

Linux gaming

Najnovije verzije popularnih
igara na Linuxu
Najnovija dostignuća na polju
free software gaminga

Radionica:

CMS - Brzo, lako i jeftino do internet prezentacije

GNUzilla

Novembar 2005

Uvodna reč: 3

Distribucije

Debian GNU/Linux i Live distribucije.....	4
Ubuntu 5.10.....	6
Elive.....	10
SuSE 10.....	15

Softver

Igram ti igru.....	23
Download.....	27
OpenOffice.org 2.0.....	29

Radionica

DIA.....	33
Brzo i lako do internet prezentacije	
Kako početi, Joomla, PHP-Nuke.....	35

GNUzilla

Magazin za popularizaciju
Slobodnog softvera, GNU, Linux i
*BSD operativnih sistema

Kolegijum

Ivan Jelić
Ivan Čukić
Marko Milenović
Petar Živanić
Aleksandar Urošević

Saradnici

Dejan Popadić
Adam Doxtater

Lektura

Petar Živanić

Slog i tehnička obrada

Ivan Jelić

Priredivač

Mreža za Slobodan Softver
<http://www.fsn.org.yu>

URL adresa

<http://gnuzilla.fsn.org.yu>

Kontakt adresa

gnuzilla.kontakt@gmail.com

IRC kontakt

#gnuzilla na [irc.freenode.org](#)

Licenca

GNUzilla je objavljena pod GNU FDL licencom. Autori zadržavaju pravo objavljivanja članaka pod drugom licencom.

Još jedan pa 12.

PRED VAMA JE JEDANAESTI BROJ, ZA SADA JEDINOG ČASOPISA POSVEĆENOG SLOBODNOM SOFTVERU MA PROSTORIMA BIVŠE JUGOSLAVIJE. IAKO NAM SE ČINI DA JE PRVI BROJ IZAŠAO RELATIVNO SKORO, PRVA GODIŠNICA IZLAŽENJA GNUZILLE JE NA PRAGU. STOGA, POGLEDAJMO MALO STATISTIKE.

Pred Vama je jedanaesti broj za sada jedinog časopisa posvećenog slobodnom softveru na prostorima bivše Jugoslavije. Iako nam se čini da je prvi broj izašao relativno skoro, prva godišnjica izlaženja GNUzille je na pragu. Stoga, pogledajmo malo statistike.

Deveti i deseti broj ćemo ovaj put izostaviti iz proračuna, kako bismo što imali što verniju sliku o broju preuzimanja GNUzille. Do petog novembra, prosečni broj preuzimanja prvih osam brojeva je oko sedam hiljada i petsto, dok pojedinačni sučajevi variraju. Nedavno je objavljeno da je GNUzilla 01 postavila rekord sa preko deset hiljada preuzimanja, dok negativni rekord drži četvrti broj sa oko 5700 preuzimanja. Kada se sabere sve cifre, dolazi se do broja od blizu 55000, tačnije 54300. Ovaj broj je zaista najpriyatnije iznenadio sve članove redakcije i predstavlja sjajnu satisfakciju za dalji rad. U sledećem broju ćemo napraviti detaljnju statistiku za sve brojeve i tada ćemo imati tačnu sliku o preuzimanjima GNUzille.

Jedanaesti broj donosi pregled novih izdanja u igračkom svetu, među kojima su i slobodne igre za koje se nadamo da će biti sve popularnije. Stigao je i OpenOffice 2.0, pa GNUzilla 11 donosi prikaz ove verzije najboljeg slobodnog kancelarijskog paketa. Testirali smo novi Ubuntu, kao i Elive, distribuciju baziranu na Debianu koja predstavlja grafičko okruženje Enlightenment, te prenosimo iskustva koja smo stekli u kontaktu sa ovim sistemima. Radionica se ovaj put okreće ka webu predstavljajući osnove instalacije CMS-a, dok se jedan on naših saradnika pobrinuo da korisnicima približi rad u programu Dia. GNUzilla je dobila novog saradnika, koji u našem časopisu objavljuje svoj članak o novom SuSEu, i nadamo se da ćemo nastaviti saradnju sa novim članom ekipe.

Dobra saradnja sa sponzorima nagradne igre se nastavlja, pa u GNUzilli 11 delimo nove tri distribucije i tri kačketa distribucije Atomix. U konkurenčiju za nagrade ulaze svi emailovi koji pristignu na našu kontakt adresu do 20. novembra, sa imenom, prezimenom i adresom čitaoca.

Nadamo se da ćete uživati u novom broju, a redakcija časopisa GNUzilla se zahvaljuje na poverenju i podršci koja nam je ukazana tokom prethodnog perioda.

Uživajte!

NAGRADNA IGRA

Pošaljite na našu adresu kontakt email, podatke i odgovor na pitanje:

Koja oblast je bila tema broja GNUzille 06/07?

Šest najvernijih čitalaca očekuju vredne nagrade.

NAPOMENA:

Iz tehničkih razloga, nismo u mogućnosti da nagradnu igru realizujemo van teritorije Srbije.

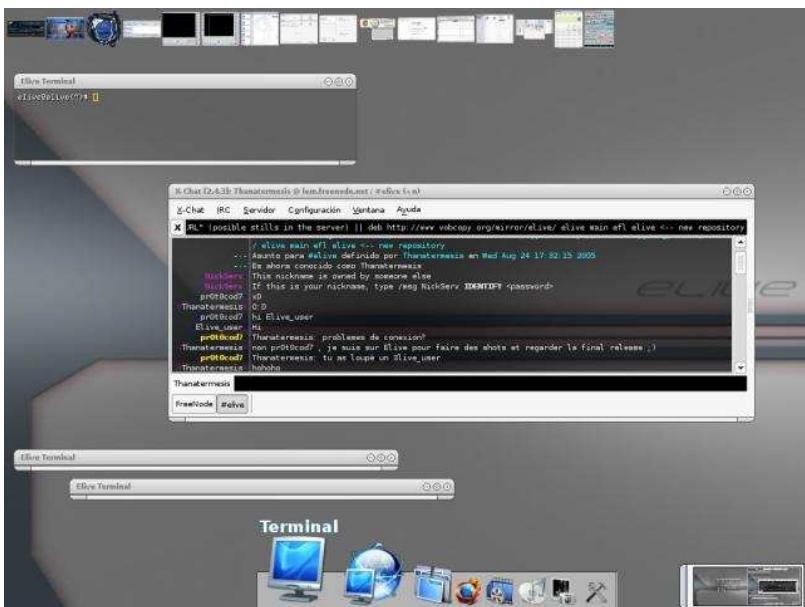

Debian GNU/Linux i Live distribucije

Live!

DEBIAN SE POKAZAO KAO IZUZETNO DOBRA PLATFORMA ZA PRAVLJENJE ŠTO REGULARNIH, ŠTO LIVE DISTRIBUCIJA. OVOGA PUTA VAM PREDSTAVLJAMO DVE LIVE DISTRIBUCIJE NAMENJENE DEMONSTRIRANJU NOVIH TEHNOLOGIJA IZ SVETA SLOBODNOG SOFTVERA.

Elive 0.3

"Mesto gde se Debian upoznaje sa okruženjem Enlightenment" je rečenica kojom su autori Elivea opisali svoj proizvod. Elive je nastao na temeljima live distribucije Morfix, koji je, opet, baziran na Debianu.

Iako je distribucija namenjena isprobavanju okruženja Enlightenment koje dolazi u dve verzije (DR16 i prelepi DR17), može se koristiti i za osnovne kancelarijske poslove jer sadrži OpenOffice.org 2 (beta).

DR16

DR16 je dolazi sa svojom standardnom temom i panelom za pokretanje aplikacija kod koga se ikonice uvećavaju postepeno kao na Mac OS X sistemima. DR16, iako zvanično nije finalna verzija, već odavno je izbor mnogih korisnika Slobodnih

Sistema tako da nema svrhe pričati mnogo o njenoj stabilnosti i funkcionalnosti.

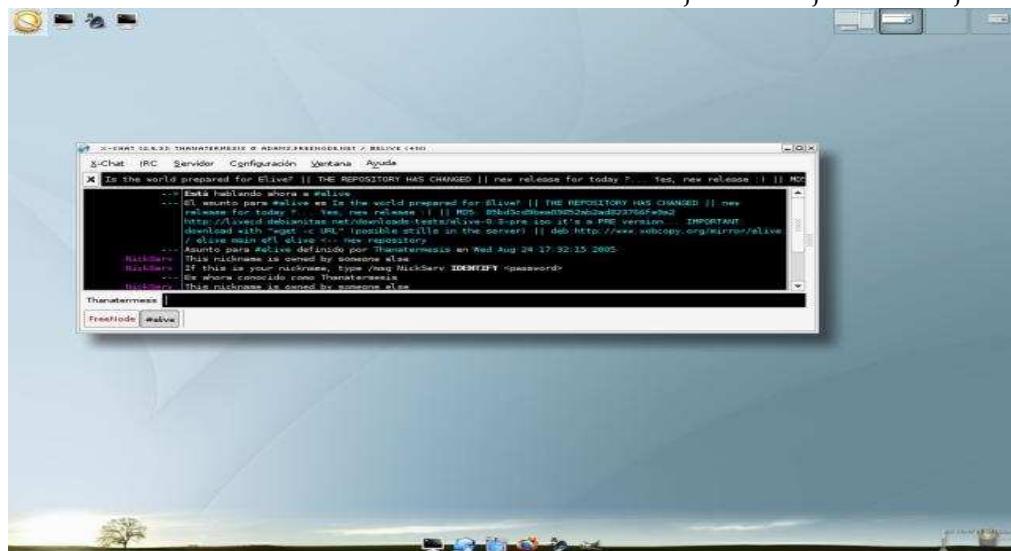
DR17

DR17 je, sa druge strane, okruženje u razvoju o kome ste mogli da čitate u prošlim brojevima magazina GNUzilla. U Eliveu su uklonjene sve poruke tipa "ovo okruženje je u fazi razvoja, tako da nije sigurno ni da će raditi" i slične, jer DR17 radi savršeno, bez ikakvih bubica ispoljenih pri testiranju.

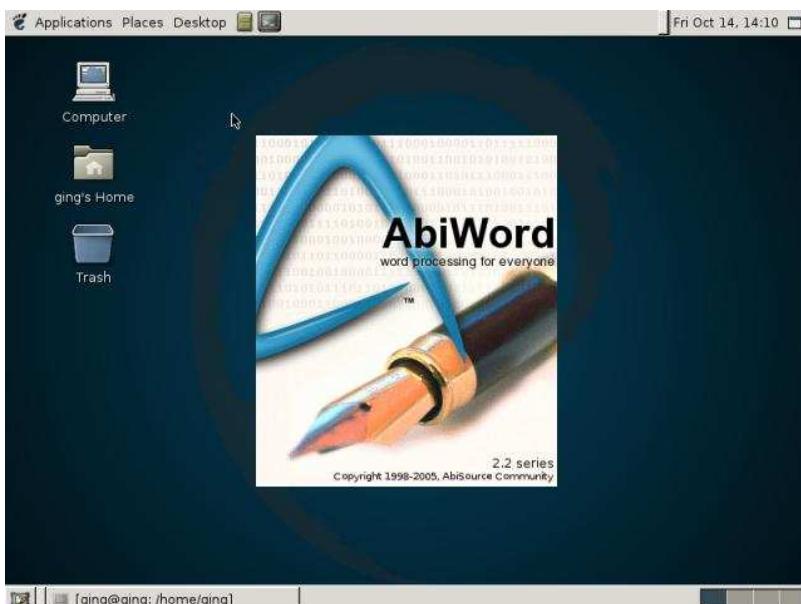
DR17 dolazi sa dve teme - standardnom DR17 temom i Elive temom koja je stavljeni kao podrazumevana. Elive je prijatnija za oko, ali ne koristi sve mogućnosti grafičkih biblioteka razvijenih za DR17.

Za budućnost

Jedino što mi je zasmetalo je činjenica da se uz distribuciju ne isporučuju .deb paketi za instalaciju E-a na već postojeće Debian sisteme. Mislim da bi to bio pravi potez za neku od budućih verzija. Za one koje ova kombinacija Debijana i Enlightenment zanima, u ovom broju mogu naći detaljnu recenziju distribucije.

Ging

Ako je Elive mesto gde se sreću E i Debian, onda je Ging mesto gde se sreću Debian i FreeBSD. Ging je live Debian GNU/kFreeBSD distribucija što znači da njime ne vlada Linux, nego FreeBSD kernel. Pri pokretanju će vas dočekati nekoliko pitanja vezanih za grafičku karticu, jer Ging nije u stanju da je sam prepozna.

Posle užasno dugog podizanja sistema, sačekaće vas konzolni login ekran na kome otkucajte "ging" i pritisnite "Enter". To vas vodi u nove muke čekanja i čekanja da se podigne Gnome okruženje.

Ako ste se ponadali da će, jednom kad se podigne, sistem raditi brzo kako bi se očekivalo od FreeBSDa, džabe se nadate. Ne znam šta je uzrok, ali sistem je nepodnošljivo spor. Elive koji je pretrpan grafičkim efektima se ponašao savršeno - kao sistem pokrenut sa hard-diska, dok je osećaj rada sa Gingom bio kao da je pokrenut sa diskete - neprekidno čitanje podataka sa CD uređaja čak i kad samo

kliknete desnim tasterom miša na deškstop.

Na svu sreću, uz Ging ne dolazi mnogo programa (od važnijih prisutan je jedino AbiWord) pa nećete doći u iskušenje da ih pokrenete i dobijete još koju sedu dlaku u kosi.

Korisne adrese:

<http://www.elivecd.org/>
<http://glibc-bsd.alioth.debian.org/ging/>

~ Ivan Čukić

Po treći put među nama

Ubuntu 5.10

Breezy Badger

UBUNTU JE DISTRIBUCIJA ČJI RAZVOJ PRATIMO OD PRVOG IZDANJA. PRE NEŠTO MANJE OD GODINU DANA UPOZNALI SMO SE SA WARTYJEM KOJI JE SVOJIM KVALITETOM SKRENUO PAŽNJU HILJADAMA KORISNIKA NA OVU DISTRIBUCIJU. TREĆE IZDANJE NAJBOLJEG DERIVATA DISTRIBUCIJE DEBIAN JE PRED NAMA I PRENOSIMO UTISKE SA TESTIRANJA UBUNTUA 5.10.

Pojava Ubuntua na sceni predstavlja presedan u istoriji operativnih sistema baziranih na Linuxu. Ubuntu je za vrlo kratko vreme izbio na prvo mesto rang liste poznatog Distrowatcha po posećenosti matične internet prezentacije. Ubuntu je oduševio korisničku javnost besplatnom isporukom diskova, ali i kvalitetom, pa je masovna migracija korisnika ka ovom distrou bio logičan epilog njegovog pojavljivanja. No, stvari su se stišale, Ubuntu je stekao prilično veliku bazu korisnika, raširio se po celom svetu (pa i kod nas), a 13. oktobra tekuće godine pojavilo se i sveže izdanje Ubuntua sa oznakom 5.10.

Breezy predstavlja logičan nastavak priče Ubuntu. Trend sa live i instalacionim diskom ostao je isti, a dostupan je i DVD koji obavlja oba posla istovremeno. Vizuelni identitet je, po mišljenju autora ovog teksta, podignut za stepen više, pri čemu je ostao prepoznatljiv i ne previše sladunjav. Zajedno sa Ubuntuom pojavio se i Kubuntu koji u osnovi donosi isto, osim grafičkog okruženja i aplikacija. Ubuntu se pokazao kao dobra platforma za razvoj specijalizovanih distribucija, pa se uz Ubuntu pojavljuje i Edubuntu, distro za edukativne namene. Nećemo propustiti ni Xubuntu koji predstavlja Ubuntu sistem sa grafičkim okruženjem XFCE. Kao što se može videti Ubuntu je postao velika distribucija.

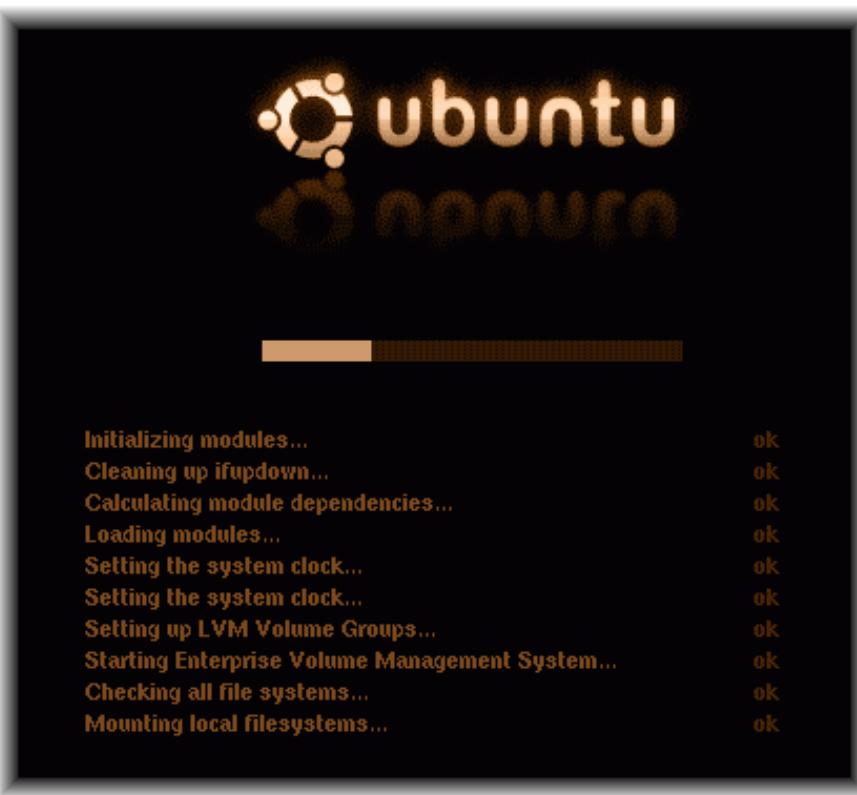

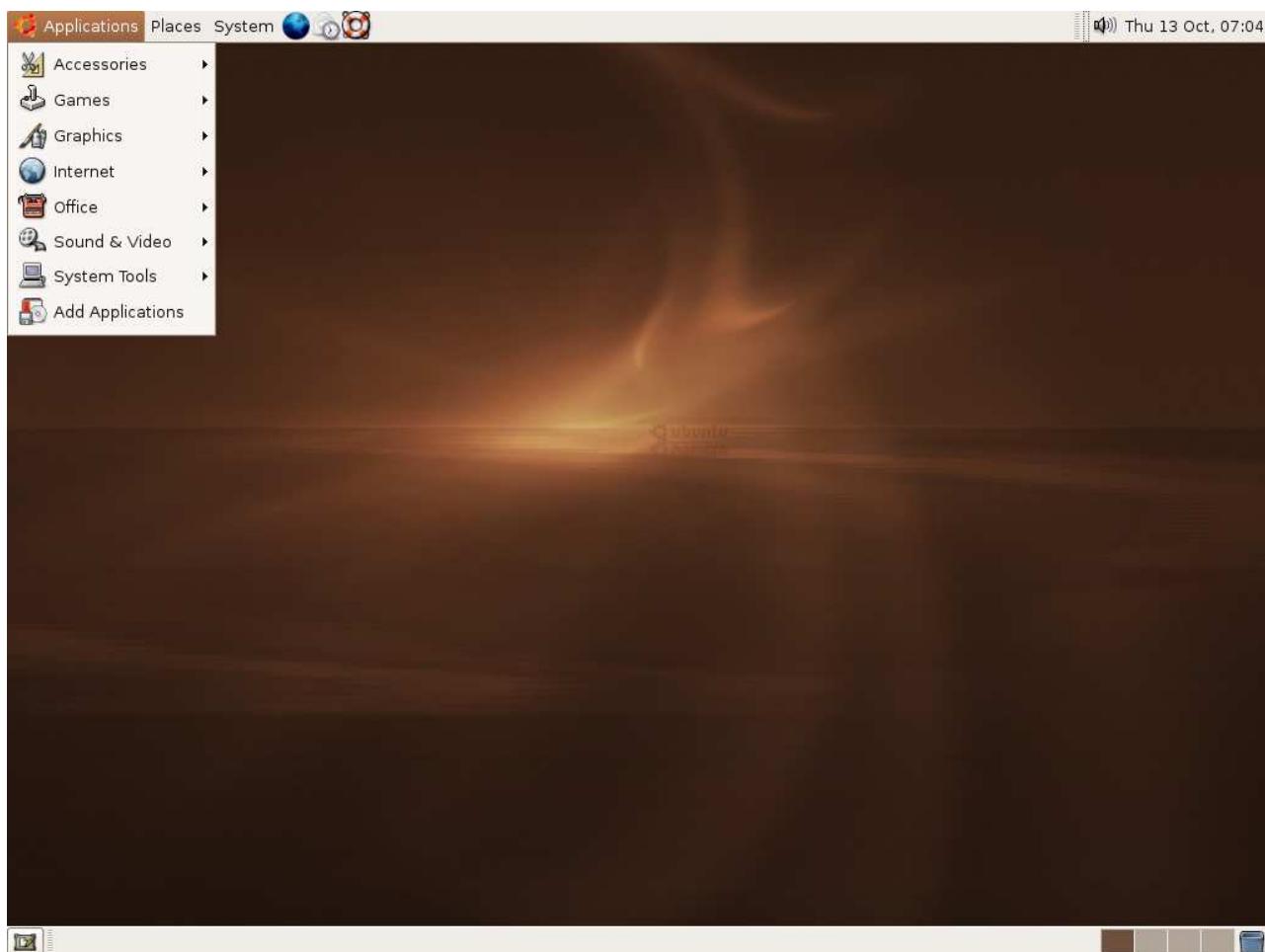
Instalacija i šta njom dobijamo

Instalacija Ubuntua je već odavno poznata kao geeky laka, pre svega zbog nepostojanja grafičkog okruženja za ovaj posao. Instaler i dalje nudi dve mogućnosti, ekspertsку i onu drugu, koja je automatizovana do granica pristojnosti. To kažemo jer su samo neophodni poslovi ostavljeni korisniku, dok sve ostalo ide samo od sebe. Po ko zna koji put pomnjemo da treba obratiti pažnju na particionisanje diska, za šta treba pogledati GNUzilla 05 i predstavljanje Ubuntu Hoaryja, gde je taj proces prilično de-

taljno objašnjen. Drugi deo instalacije je sada pokriven "grafikom" pa se može videti napredak instalacije paketa u procentima. Ukoliko volite da posmatrate šta apt radi, pritisnite ALT+F4 i imaćete uvid u aptovu radbu.

Ubuntu je i ovaj put odlično prepoznao sav hardver koji je postojao na sistemu, što je i jedna od najkorisnijih osobina Ubuntua. Ubuntuova ekipa je ovaj put obratila pažnju na WIFI uređaje, pa se mogu čuti veoma pozitivni komentari korisnika ovakvog hardvera, koji se tiču prepoznavanja i konfiguracije WIFI

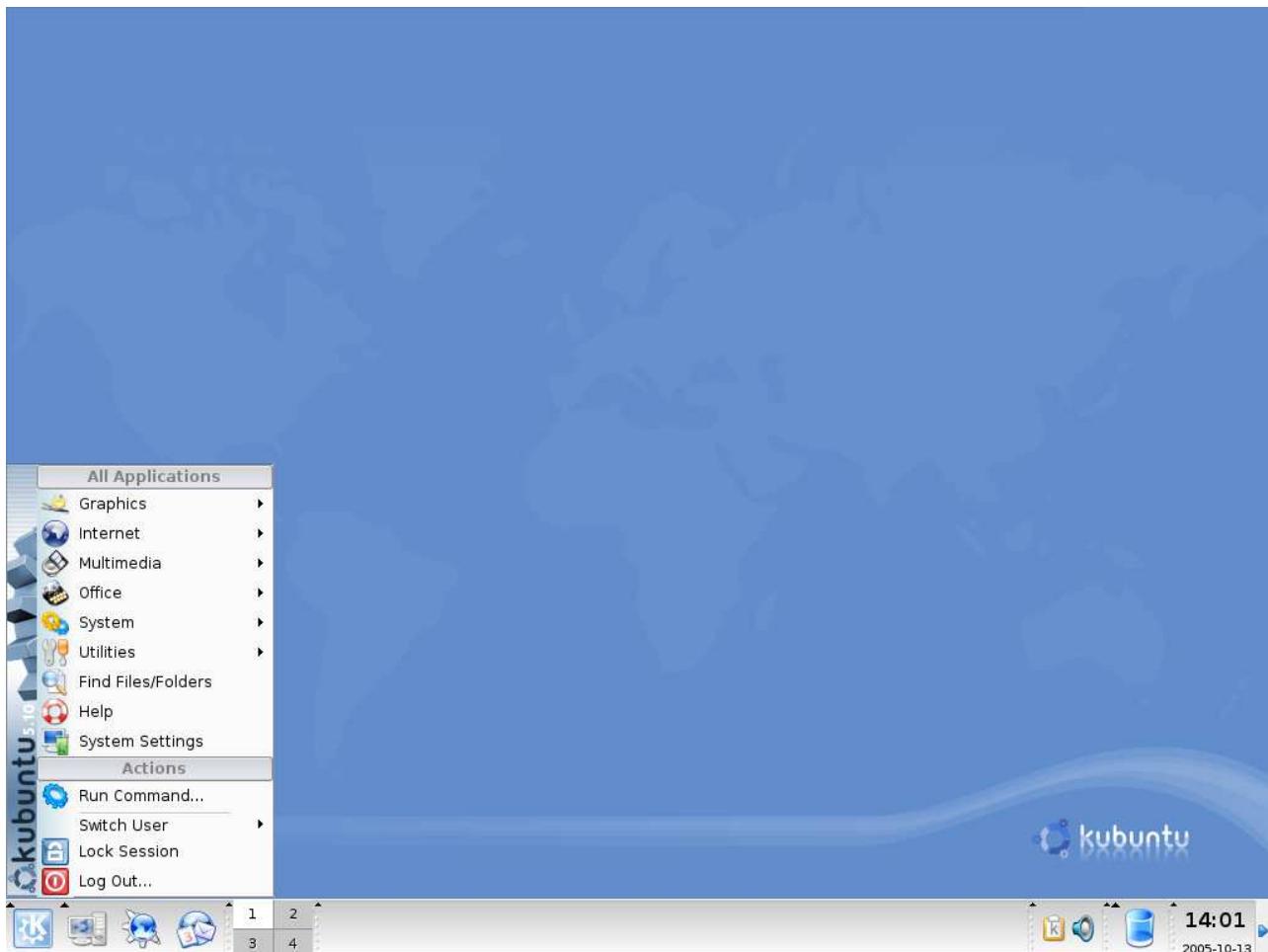

opreme. Ovo je odlična pojava, s obzirom na sve veći broj korisnika bežičnog interneta kod nas. Sa druge strane, dial-up korisnici se neće oduševiti ogromnim propustom koji je načinjen u ovom izdanju Ubuntua. Kernel koji Ubuntu 5.10 koristi je kompajliran gcc-om 3.4 dok ta verzija kompajlera ne postoji na instalacionom disku, već je prisutna jedino verzija 4.0. Ovakva pojava dovodi do toga da je nemoguće kompajlirati drajvere za softverske modeme podrazumevanim kompajlerom, već se za taj posao mora instalirati gcc 3.4. Da ironija bude veća, postoje dva izbora, DVD ili repozitorijum, pa ukoliko planirate da pređete na 5.10 i imate modem za koji ćete morati da kompajlirate drajver, prvo preuzmите gcc 3.4 sa Ubuntuovog repozitorijuma. Objasnjenje jednog od članova tima Ubuntua je da gcc 3.4 nije uključen, jer će malo ko imati potrebu da kompajlira bilo šta za kernel. E pa gospodo, pogrešili ste. I to silno!

Jedna od najvećih kozmetičkih novina u ovom izdanju je splash koji pokriva proces podizanja sistema i koji izgleda zaista lepo i priyatno. Ovo je vrlo dobar potez, jer je Ubuntu distribucija namenjena i krugu korisnika koji nisu familijarni sa crnim ekranom preko koga jure bela slova. Ovim je ceo proces

podizanja sistema grafički opskrbljen, jer se nakon splasha pojavljuje GDM koji dalje vodi ka grafičkom okruženju. Pošto kao pesmicu znamo da Ubuntu prati razvoj okruženja GNOME, logično je očekivati verziju 2.12 ovog okruženja, što i jeste slučaj. O GNOME-u 2.12 ste mogli pročitati u prethodnom broju, pa se nećemo mnogo osvrtati na karakteristike samog grafičkog okruženja. Odabir aplikacija je ostao isti pri čemu fali puno toga. Jedno od rešenja je nabavka diska sa Kubuntuom koji treba dodati u bazu apta i instalirati potrebne QT aplikacije sa njega. Naravno, najbolje rešenje je pomoću brze internet konekcije instalirati softver sa Ubuntuovih repozitorijuma. Alternativa ovome može biti i DVD koji u kombinaciji sa Kubuntuom može srediti stvar. No, multimedija je kao i do sada prilično osiromašena, pa mp3 fajlovi kao i dosta video formata neće biti moguće prikazati bez naknadne intervencije. Ovo je donekle razumljivo jer se Ubuntu distribuiru u celom svetu, a problemi sa patentima negde postoje, a negde ne. DVD ne rešava ovaj problem, već je instalacija sa interneta jedino rešenje. Ostale aplikacije su prisutne u uobičajenom sastavu, ali u novim verzijama, pa je Firefox prisutan u verziji 1.0.7, GIMP u

2.2.7, Gaim xxx, Evolution xxx, dok je Open Office ovaj put uključen u beta verziji. Kako se ispostavilo, finalna verzija ovog office paketa nije donela puno, pa stabilnost OpenOffice programa ne bi trebalo da bude problem.

Testiranje novog Ubuntua nije ostavilo onoliko dobar utisak kao prethodna izdaja. GNOME funkcioniše korektno, ali postoji utisak da sve to može brže. Ni jednog trenutka nije bilo problema sa okruženjem, jer je sve funkcionalno potpuno stabilno. Većina programa bila je na visini zadataka osim Firefoxa, koji se u nekoliko sučajeva nije baš najbolje snašao sa kompleksnim sajtovima. Ova pojava, sabrana sa utiskom blage tromosti okruženja ostavlja utisak da je zaista moglo bolje. Naravno, Ubuntu 5.10 je i dalje brži od većine konkurenata na sceni GNU/Linuxa, pa i *BSD distribucija, ali je dosadašnje iskustvo sa njim doprinelo da se od novih izdanja uvek očekuje više. Breezy osim bootsplasha i novih aplikacija ne donosi više, ali ipak predstavlja vrlo ozbiljnog igrača na sceni. Svež softver je jedan od glavnih aduta Breezyja, što će biti dovoljno za mnoge korisnike. Činjenica da GNOME 2.12 još uvek nije ušao ni u jednu granu izdanja Debiana, još

više okreće izbor ka Ubuntuu.

Kubuntu kao po običaju predstavlja KDE partnera i, osim okruženja, ne donosi ništa više ni manje. Naranđno, analogija sa Ubuntuom po pitanju zastupljenosti programa postoji, pa na Kubuntu nećete naći apsolutno ni jednu aplikaciju baziranu na GTK bibliotekama. Ukoliko postoji potreba za istim, moguće ih je instalirati sa Ubuntuovog diska na isti način kao u prethodnom slučaju. KDE dolazi u verziji 3.4.x sa svim svojim odlikama i prednostima. Ovom prilikom ćemo pomenuti sajt koji je pokrenuo jedan od članova foruma Ubuntu Srbija, a posvećen je ovoj distribuciji - <http://>. Nadamo se da će se ova prezentacija dalje razvijati i da će uz saradnju sa Ubuntu LoCo web ekipom predstavljati pravo Ubuntu/Kubuntu utočište za sve korisnike ovih distribucija.

Nećemo propustiti da prenesemo naše iskustvo i upozorimo korisnike na činjenicu da instalacija sa DVD medija na kojem je bio narezan iso, preuzet sa zvaničnog servera, nije bila moguća jer instalator nije mogao da pronađe module na instalacionom mediju. Ovaj medij je uspešno korišćen za instalaciju dodatnih paketa, pa upozoravamo korisnike na opreznost pre eventualnog preuzimanja iso imagea za instalaci-

cioni DVD Ubuntua. Nemamo informaciju da li je ovo pojedinačan slučaj, ali činjenica da je DVD preuzet sa zvaničnog servera opominje na oprez. Naravno, iso i narezani DVD medij su provereni i sve testove su prošli uspešno.

Suma svega viđenog

Na kraju ove epizode ostaje već pomenuti utisak. Moglo je bolje, što usled prethodnih dobrih iskustava nećemo uzeti za zlo. I dalje preporučujemo Ubuntu kao dobar izbor, ali ekipa koja radi na ovoj distribuciji trebalo bi sledeći put dobro da otvorí oči, kako se greške ne bi ponavljale ili potkradale. Pomalo čudi postupak u vezi sa gcc-om 3.4, jer predstavlja zaista neozbiljan gest koji može izazvati probleme. Nadamo se da se ovakvi i slični propusti neće ponoviti za šest meseci, kada očekujemo novo izdanje i u tom duhu dajemo preporuku za Ubuntu Breezy Badger.

~Ivan Jelić

Linux Overburn

Ne gubite vreme na download GNU/Linux

*i *BSD distribucija!*

Naručite ih već danas kod Linux Overburn-a!

Posetite adresu:

www.overburn.tk

*i upoznajte se sa
našom ponudom!*

Kada Debian sretne Enlightenment

Prosvetljenje uživo

Elive

ENLIGHTENMENT DR17, ILI KAKO SE VEĆ USTALILO MEĐU KORISNICIMA E17, PREDSTAVILI SMO U GNUZILLI 08 I TOM PRILIKOM POKAZALI ŠTA JE NOVO DONELA DUGO IŠČEKIVANA VERZIJA OVOG OKRUŽENJA. NE PUNO NAKON OBJAVLJIVANJA E17, VREDNI LJUDI SU SE POTRUDILI DA E17 PRIBLIŽE ŠTO ŠIREM KRUGU KORISNIKA, SPREMIVŠI LIVE DISK KOJI PRIKAZUJE SVE MOGUĆNOSTI DR16 I DR17 OKRUŽENJA.

Elive predstavlja najlakši način isprobavanja Enlightenmenta, jer ne postoji potreba za instalacijom na hard disk. Jedino što je potrebno uraditi da bi predstava počela je podešavanje boot sekvenце računara na optički uređaj i ubacivanje diska sa Eliveom u isti. Sistem je zasnovan na Debianu, a naknadna provera je pokazala da u osnovi leži poslednje stabilno izdanie ove distribucije. Elive pokreće Linux u verziji 2.6.13 koji funkcioniše kako se i moglo očekivati. Proces podizanja sistema je prekriven splash screenom koji pruža informacije o sistemu i na koji način

možete instalirati ovo što probate. Sav postojeći softver može se instalirati sa diska ili pomoću apt-geta sa pripremljenih repozitorijuma. Na opšte razočaranje Debian korisnika, apt-get sa diska nije moguć, jer na disku nema paketa. Nakon podizanja sistema, prepoznavanja i konfiguracije hardvera, korisnik ima opciju odabira okruženja, pri čemu su ponuđene verzije 16 i 17.

DR16

O ovoj verziji Enlightenmenta nema puno toga da se kaže. Dobro je poznata korisnicima, zato što postoji već duže vreme, i predstavlja zanimljivu alternativu u moru window menadžera. Za razliku od klasičnog izgleda i mogućnosti DR16 na Eliveu, po red uobičajenih sitnica, poseduje panel pod nazivom Engage. Engage predstavlja još jednu varijantu panela koji izgledaju kao oni na Mac operativnim sistemima sa uvećanjem ikona, i skakutanjem ikona nakon pokretanja aplikacije. Pored manipulacije

prečicama, Enagage poseduje funkciju sistemskog traya, pa se aktivne aplikacije mogu smestiti u njega, kao Gaim na primer. Ostalo je sve manje-više isto, osim što je icon box podešen tako da je njegova pozadina transparentna, a okviri isključeni, pa se njegovo prisustvo primećuje tek nakon minimizacije nekog od prozora. Iconbox je smešten u gornjem levom uglu ekrana. Kako se može pročitati prilikom odabira okruženja, DR17 je stabilan, brz i namenjen svakodnevnoj upotrebi, u šta smo se uverili nakon testiranja. Krahiranja okruženja nije bilo, dok su sve aplikacije koje su zastupljene u svojim stabilnim verzijama posao obavljale na visini zadatka.

DR17

Kao što je već pomenuto, E17 se dugo čekao, a autori su obećavali dosta, drugim rečima revoluciju. U velikoj meri bili su u pravu. E17 je okruženje koje već pri prvom kontaktu ostavlja korisnika bez daha. Zahvaljujući EFL (Enlightenment Foundation Libraries) projektu okruženje je dobilo sasvim nove mogućnosti, pomerajući granice očekivanja korisnika. Važno je pomenuti da efekti i mogućnosti koje ove biblioteke mogu da postignu neće biti privilegija korisnika računara sa puno megaherca i memorije, već

će i korisnici slabijih konfiguracija moći da uživaju u E17. Ova verzija predstavlja potpuno nov koncept okruženja i nalazi se u razvojnoj fazi. Prilikom odabira okruženja može se pročitati da je DR17 brz, ali i nestabilan, i da se još uvek ne preporučuje za svakodnevni rad. Hvala na obaveštenju, ali teško je odoleti!

Prvi pogled na radnu površinu pokazuje da E17 nema puno sličnosti sa svojim prethodnikom. Elementi okruženja su razumno raspoređeni. "Start" dugme se nalazi u gornjem levom uglu radne površine i pritiskom na njega dobija se meni koji dalje vodi ka svim opcijama koje mogu zatrebatи. U drugom kraju, a na gornjem delu ekrana nalazi se menadžer radnih površina, a na dnu radne površine postavljen je panel sa prečicama ka najkorišćenijim aplikacijama. Raspored se može podešavati, pa je pomenute elemente moguće razmestiti po sopstvenom afinitetu. Promena pozicija i veličina elemenata može se izvršiti tek nakon aktiviranja edit moda, kada se korisniku pruža mogućnost slobodnog raspoređivanja i menjanja pozicije jednog ili više elemenata. Aktiviranje ili deaktiviranje određenih elemenata na radnoj površini, koji se definišu kao moduli, moguće je obaviti preko menija Modules kom

se pristupa nakon pritiska na već pomenuto dugme "Start". Moduli se mogu prilično uvećati, a da pri tom ne gube na kvalitetu i moguće ih je smestiti na bio koji deo radne površine. Panel sa prečicama pod nazivom Iconbox, animiran je na veoma zanimljiv način. Prilikom prelaska kursora preko ikone ona će pulsirati, dok će se iznad nje pojaviti nešto što se najjednostavnije može opisati kao svetiljka sa tri sijalice. Zvuči banalno, ali izgleda veoma lepo.

Vizuelni utisak koji E17 ostavlja je jednom rečju neverovatan. Nema elementa koji prilikom izvršavanja neke akcije ne prati animacija. Animacije pak nisu jednostavne već predstavljaju svojevrsne kombinacije fadeova i presijavanja koje izgledaju zaista odlično. Kao što je pomenuto, nema akcije koja neće biti propraćena nekim od efekata, dok posebnu poslasticu predstavlja animirana pozadina. Zaista fascinantno izgleda horizont pri zalasku sunca, dok na nebu svetluju zvezde. Ne, ovo nije kič romantika, nego pozadina na Eliveu. Podrazumevana tema koristi belu i sivu kao primarne boje, dok je i osnovna tema dostupna, i može se odabrati iz osnovnog menija.

Pored osnovnih modula, dostupni su sat, termometar, taskbar, monitor frekvencije procesora i baterije u slučaju prenosivih računara. Kao što su autori pomenuli, E17 je nestabilan, pa se tokom testiranja dešavalo da okruženje odbije poslušnost ili prestane sa radom. Naravno, nestabilnost se manifestuje prilikom rada sa programima baziranim na EFL bibliotekama, dok je okruženje u radu sa stabilnim aplikacijama funkcionalo korektno.

EFL noviteti

Biblioteke fondacije Enlightenment predstavljaju

jedan od tri projekta i imaju za cilj formiranje pouzdane i napredne infrastrukture za razvoj aplikacija. Nekoliko takvih doživelo je svoju premijeru u Eliveu, pa u narednim redovim prenosimo iskustva u radi sa njima.

Evidence

Evidence je fajl menadžer koji se odlikuje veoma zanimljivim interfejsom, ali i funkcionalnošću. Prozor menadžera prikazuje sadržaj aktuelnog foldera i omogućava kretanje unazad klikom na ikonu ispod

koje stoje dve tačke ili odabirom prethodno posećene lokacije

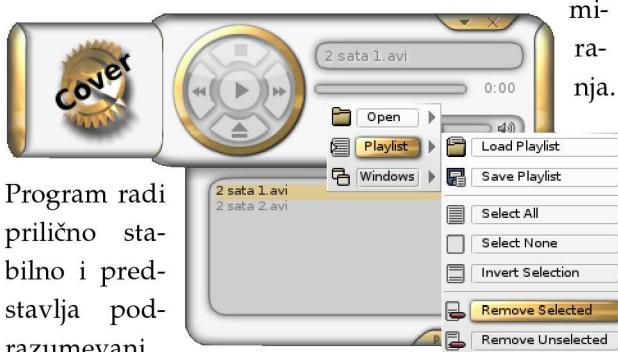

u tabovima, koji se prikazuju pri vrhu prozora. Početkom podrazumevanog prikaza, moguće je pregledati sadržaj u tree i browser modovima. Pregledanje detalja fajla ili foldera se vrši zadržavanjem kursora na željenom objektu pri čemu se ostatak sadržaja zatamni, a na zatamnjenoj površini bivaju ispisani detalji. Desnim klikom na objekat moguće je izvršiti akcije koje postoje u većini fajl browsera (otvaranje u odgovarajućem programu, promena dozvola), mada treba primetiti da nema opcija Cut, Copy i Paste, već se pomenute operacije moraju obavljati opšte prihvaćenim prečicama preko tastature.

Evidence je vrlo zanimljiv i koristan alat za čije korišćenje je potreban kraći period navikavanja, koji se naravno isplati.

Entice & Eclaire

Prvi program iz podnaslova služi za pregled slika i, pored zanimljivog interfejsa, nudi nekoliko opcija koje se tiču rotacije, veličine prikazivanja slike i zu-

Program radi prilično stabilno i predstavlja podrazumevani pregledač slika ukoliko se koristi fajl menadžer Evidence. Eclaire predstavlja dugo najavljuvani media player zasnovan na XINE-u. Međutim, se nije baš najbolje pokazao u ovom izdanju Elivea, jer po pokretanju programa nije moguće učitati fajl. Razlog ovakvog ponašanja programa nije poznat, iako je ra-

mi-
ra-
nja.

dio kako treba prilikom otvaranja video fajlova iz Evidencea. Kao alternativa može poslužiti i prevlačenje fajlova iz Evidencea u playlistu Eclaire, što funkcioniše.

Menu->Variety->EFL

Postoji još nekoliko zanimljivih dodataka, kojma se najlakše pristupa pokretanjem verzije 16 okruženja. Putanja do njih je prikazana u podnaslovu, a skrenućemo pažnju na pregledač slika Retina, dok posebno naglašavamo login menadžer Entrance koji predstavlja revoluciju u svojoj oblasti. Nećemo previše objašnjavati kako sve to izgleda, jer ćemo potrošiti puno reči, a ništa objasniti, jer se to jednostavno mora videti. Zanimljiva stvarčica je i igra sa kartama Elitaire koja je kao ostali članovi EFL porodice veoma efektno animirana i zaslужuje svaku preporuku. Ostatak aplikacija čine manje ili više zanimljivi test programčići koje preporučujemo, jer su veoma interesantni.

Ostalo

Ostatak programa koji dolazi uz Elive je manje više uobičajen izbor. GIMP, Firefox, Gaim, XMMS, Inkscape, Blender, OpenOffice 2.0 Beta predstavljaju savim dobar i dovoljan izbor većini korisnika. Elive je moguće instalirati na hard disk za šta se brine Morphix installer. Elive control panel je ustvari Morpixova alatka koja omogućava podešavanje tastature, jezika, mreže, X servera, datuma i vremena, particionisanje diska, kao i pomenuto instalaciju na hard disk. Kada smo kod alata za podešavanje treba pomenuti i E17 Menu editor koji omogućava vrlo precizno podešavanje, uklanjanje i dodavanje stavki u

meniju.

Instalirani Elive se ponaša kao i svaka druga distribucija. Podrazumevani login menadžer je Entrance, ali je moguće instalirati softver sa diskova Debian Sargea. Instalacija prolazi veoma lako, potrebno je dodati diskove Debiana u apt bazu i instalirati programe po želji, omiljenim alatom za tu namenu.

Instalacija dodatnih paketa je veoma lak posao ukoliko postoji brza internet veza. Elive repozitorijumi poseduju dovoljan izbor .deb paketa pa i korisnici sistema Debian imaju mogućnost instalacije predstavljenog softvera. Adresa repozitorijuma je

```
deb http://www.vobcopy.org/mirror/elive/
elive main efl elive
```

Na kraju treba skrenuti pažnju na to da je E17 još uvek u razvoju i da Enlightenment ekipa trenutno svoju energiju prvenstveno troši na razvoj EFL biblioteka i stvaranje stabilne osnove za dalji razvoj okruženja. E17 se ponašao relativno stabilno, iako su dešavali krahovi, prvenstveno kada se koriste EFL aplikacije. Enlightenment ne predstavlja konkurenta GNOME-u ili KDE-u niti ga treba posmatrati kao takvog. Suština cele priče je stvaranje nečeg novog i funkcionalnog, što je započeto na najbolji način.

Nakon svega viđenog ostaje najtoplja preporuka svim korisnicima koji imaju mogućnosti da isprobaju E17 da to i urade, jer će u najgorem slučaju steći novo iskustvo kakvo nikada pre nisu doživeli. Pratićemo razvoj Enlightenment u nadi da će što skorije postati celovito okruženje, jer već postoji veliki broj korisnika koji žele ili već koriste ovo okruženje.

Korisne adrese:

<http://www.elivecd.org/>
<http://www.enlightenment.org/>

~Ivan Jelić

GNUzilla u saradnji sa

OD NAŠE POSLEDNJE RECENZIJE SUSE LINUXA, NOVELL JE NAČINIO NEKE INTERESANTNE IZMENE U RAZVOJU I DISTRIBUCIJI. MNOGI TVRDE DA SU PROMENE NAČINJENE NABOLJE, I SKLON SAM DA SE SLOŽIM SA TAKVIM VIĐENJEM. ISTINI ZA VOLJU, NISAM NI SANJAO DA ĆU DOŽIVETI DAN DA SE SUSE OBRATI ZAJEDNICI ZA POMOĆ U KOORDINACIJI I EKSPANZIJI DISTRBUCIJE, ALI EVO NAS U SVETU GDE JE SUSE OTVOREN I JOŠ UVEK IZAZIVA UZBUĐENJE PRI SVAKOM NOVOM IZDANJU. BEZ SUMNJE, OPENSUSE JE BIO JEDNA OD NAJBITNIJIH NAJAVA 2005. GODINE... I TO NE UZALUD. SUSE JE UVEK BIO JEDNA OD NAJPOPULARNIJIH DISTRBUCIJA NA PLANETI. U TRENUKU PISANJA, NA LISTI DISTROWATCHA JE RANGIRAN KAO TREĆI, ODMAH IZA UBUNTUA NA PRVOJ I MANDRIVE NA DRUGOJ POZICIJI. SUSE JE UVEK BIO U VRHU, I SUDEĆI PO STATISTICI JOŠ UVEK JE TAKO. DA LI JE VREDAN PREUZIMANJA SA INTERNETA? DA LI JE VREDAN NAŠEG VREMENA? TU SMO DA POGLEDAMO...

- Linux kernel 2.6.13-15
- X.org 6.8.2
- gcc 4.0.2cvs/glibc 2.3.5
- KDE 3.4.2
- GNOME 2.12
- Kancelarijski paket OpenOffice.org 1.9.125
- Web pretraživač Firefox 1.0.6
- E-mail i kalendar Evolution 2.4
- Editor slika Gimp 2.2.8
- Narezivanje CD/DVD-a K3b 0.12.3
- Gaim 1.5.0 instant messenger
- Audio plejer Amarok 1.3.1
- Upravljač fotografijama F-Spot 0.1.2
- Pretraživač desktopa Beagle 0.0.13

Kada već pominjemo uzbudjenje, na dan pojavljivanja SUSE-a 10 (četvrtak, 6. oktobar 2005.), serveri su se gotovo istopili pod naletom hiljada željnih ljubitelja Linuxa koji su pokušavali da se dokopaju dugo očekivanog izdanja. Situacija je bila toliko uzavrela da su ljudi frenetično pokušavali da se dokopaju distribucije *pre* nego što se ona uopšte pojavila na serverima, delom zahvaljujući vestima koje su procurele sa sajtova poput OSNews.com. Stvari su otiše tako daleko da mirori nisu uspevali da se sinhronizuju sa glavnim serverom, koji je bio preplavljen pokušajima konektovanja. Nije potrebno naglašavati da su mnogi imali puno muka pri preuzimanju još dugo nakon što se distribucija pojavila na serverima. Povrh svega, iz SUSE-a su nam obično slali adresu

lokacije sa koje bismo preuzeли izdanje za svrhe testa, ali je to, iz nekog razloga, ovoga puta izostalo. Iz Novella nismo dobili nikakve informacije ili najave, tako da smo morali da sačekamo da mirori uhvate priklučak. Sećam se dana kada je ekipa iza SUSE-a bila otvorena i predstavljala pravo uživanje za saradnju. Pretpostavljam da su ti dani prošlost. Od kada je Novell kupio SUSE, naša komunikacija je bila sve samo ne prekinuta. Ali, pretpostavljam da vreme menja sve. Ipak, i dalje sam se vrpoljio iščekujući da isprobam novo izdanje.

Instalacija

Sa stanovišta korisnika, SUSE-ov instalator je jedan od boljih koji su danas dostupni. Iako je krajnji korisnik uvek morao poprilično da učestvuje u procesu instalacije, sve je jasno i lako za razumevanje. Sada je u tom pogledu instalacija čak manje zahtevna, pa se može još srdačnije preporučiti početnicima. U svakom slučaju, nisu svi na istom nivou posvećenosti u tajne Linuxa, a za one kojima još uvek treba vodič postoji pregršt kontekstualnih uputstava. SUSE je pokrio otprilike sve kategorije korisnika, i to nije prošlo neprimećeno. Obično sam svim srcem za desktop distribucije sa što jednostavnijim instalatorom. Ako ćemo pravo, najpopularniji operativni sistem današnjice, Windows, ne poseduje najbolji mogući instalator. U stvari, čvrsto verujem da ga 90% današnjih distribucija Linuxa u tom pogledu tuče do nogu.

To i nije tako teško, i SUSE na tom polju nije nikakav izuzetak. Iako proces možda nešto duže traje, instalirati SUSE je bez sumnje lakše nego Windows. Nisam siguran zašto mnogi previđaju ovu činjenicu u svojim recenzijama i beskrajnim poređenjima Linuxa i Windowsa, ali evo jednog recenzenta koji će vam reći da se moderni distroji instaliraju kao od šale.

Tokom godina YAST (SUSE-ov instalacijski i konfiguracijski alat) se, iz perspektive krajnjeg korisnika, nije puno izmenio. U stvari, ne bi trebalo da tako kažem, s obzirom da se YAST jeste promenio, ali iz

ugla korisnika su te promene zanemarljive. Naravno, usavršena je detekcija hardvera, ubrzan celokupan proces, nepotrebne opcije odstranjene a ostale unapredjene, i generalno gledano vremenom je napravljen bolji instalator. Hardverska detekcija je napredovala do te mere da je jedina stvar koji sam morao ručno da unesem model svog monitora. SUSE iz nekog razloga nikada nije bio u stanju da pravilno detektuje Viewsonic VG171. I ovoga puta se situacija ponovila. Štaviše, monitora uopšte nije bilo na listi modela, tako da sam morao da izaberem sličan model (VG175, ako se dobro sećam). Specifikacije su gotovo identične kao kod modela koji imam, tako da je sve prošlo kako treba. Na kraju, ako sve što treba da uradim jeste da kažem SUSE-u model svog monitora, onda ćete se sigurno složiti da je tu nešto urađeno kako treba?

U celini uzev, sve distribucije Linuxa su napredovale u ovom pogledu. Ovde ih pominjem zajedno jer je napredak u tehnologiji otvorenog kôda tokom nekoliko poslednjih godina bio ogroman, i mogu samo da zamislim ubrzanje ovog procesa zahvaljujući prilivu kapitala većih i manjih kompanija. Fama oko softvera otvorenog kôda se širi neverovatnom brzinom zahvaljujući, delimično ili u potpunosti, aplikacijama poput Firefoxa ili paketa OpenOffice.org, što opet inicira dodatni priliv novca krupnog biznisa. Kao što producent (i novinar Mad Penguin™) Christian Einfeldt spekuliše u svom novom dokumentarcu, "The Digital Tipping Point", uskoro ćemo postati svedoci sveopštег okretanja slobodnom softveru i otvorenim tehnologijama u celi... udaljavajući se od prevaziđenog poslovног modela vlasničkog softvera. Neki će ustvrditi da se to već dogodilo i da smo svedoci prvog stadijuma ove prekretnice, da je erozija temelja monopolске poslovne prakse već uveliko počela...u svakom

slučaju, verujemo da će Linux na desktopu odigrati važnu ulogu u ovom procesu.

Ne samo da možete preuzeti zvanični set CD-a ili DVD-a, već SUSE možete instalirati direktno sa interneta, koristeći njegov tzv. "minimal boot image" (ISO sliku od 64 MB). Ovim boot diskom ćete podići mašinu i spojiti je na internet da biste preuzele čitavu instalaciju sa udaljenih servera. Ako imate dobru konekciju a nedostaju vam kvalitetni CD/DVD mediji, onda je ovo metod za vas. Na primer, ako biste poželeli da instalirate sa ftp servera OpenSUSE-a, adresa koju treba da unet ćete je 195.135.221.134, a putanja koji treba koristiti /pub/opensuse/distribution/SL-10.0-OSS/inst-source/. Kada instalator dobije ove informacije, preuzeće osnovnu instalaciju od 64 MB i nastaviti da prevlači ostatak sa interneta. Druga mogućnost je da, ako imate na raspolaganju LAN, preuzmete ISO slike i postavite ih na fajl server kao izvor instalacije za sve klijentske mašine. Drugim rečima, razvojni tim je olakšao instaliranje SUSE-a na vašem sistemu. Žele zadovoljne korisnike.

Kada već pričamo o zadovoljnim korisnicima, moram da kažem da je instalator jedan od najprivlačnijih u carstvu Linuxa. Bez pogovora. Mandriven novi instalator takođe opasno izgleda (saznaćete više u recenziji koja će uslediti), tako da polako svima postaje jasno da je prednost imati ne samo tehnički funkcionalan instalator, već i to što će izgledati dobro/intuitivno krajnjem korisniku. Kao što rekoh, SUSE-ov instalator je uvek bio prilično zahtevan. Tražio je od korisnika mnogo više učešća u procesu instalacije nego većina međnstrim distribucija, ali se to obično isplatio time što je kompjuter bio podešen tačno prema vašim željama onog trenutka kada biste podigli sistem. Mogu vam reći jednu stvar: te opcije su i dalje na istom mestu, samo što najverovatnije ništa nećete morati da menjate. Kod mene su sve podrazumevane vrednosti "jednostavno radile" ("just works", reklamni slogan, prim.prev.). Umesto da menjate gomilu opcija, neophodno je samo baciti pogled preko izabranih postavki da biste utvrdili da je sve u redu. U mom slučaju je tako i bilo, i sistem se instalirao bez problema. Ako biste želeli da vidite instalaciju iz prve ruke, na adresi <http://madpenguin.org/images/reviews/suse10/siia/suse10install.html> ćete naći flash film od 2:01 min., koji prikazuje proces instalacije SUSE-a na virtuelnoj mašini.

Prvo podizanje sistema

Posle završene instalacije SUSE-a 10 (moram da primetim da je trajala gotovo 45 minuta, malo duže za jednu modernu distribuciju), zatekao sam sebe kako zurim u novi i unapređeni, smirujuće plavi boot ekran gotovo čitav minut. Zatim se pojavio jednako plav login ekran KDM-a. Moram da kažem da mi se sve ovo dopalo. Deluje prijatno i profesionalno. Odaje utisak prigušenog plavog svetla koje isijava na sredini ekrana. Tu se inače nalaze svi podaci o korisnicima sistema. Na levoj strani je trenutna lista korisnika, a desna je ugostila polja za unos korisničkog imena i lozinke. Na vrhu ekrana jednostavno стоји "SUSE Linux", a na dnu su dve stavke, *Session Type* i *System*. Meni *Session Type* vam pruža listu svih grafičkih okruženja na sistemu, tako da pri logovanju možete odabratи ono koje želite. Meni *System* vam daje mogućnost da restartujete ili ugasite sistem, itd. Sve je vrlo intuitivno. Ako ste ranije koristili Linux, ovakav raspored opcija na ekranu KDM-a i GDM-a vam neće biti stran.

Na desktopu

SUSE mi je uvek bio slaba tačka. U pitanju je prvi distro koji me je zaista ubedio da u Linuxu leži budućnost. Isprobao sam priličan broj distribucija, ali mi nijedna poput SUSE-a nije vrisnula u lice: "ŠU-

TNI TAJ WINDOWS, GLUPANE!" Do tada sam se dovoljno baktao sa Linuxom da shvatim da mi se ne svidja, tako da sam se punom parom vratio svojoj heroinskoj zavisnosti... ovaj... mislim, Windowsu. Čak me ni RedHat nije mogao preobratiti a, molim vas, RedHat je bio (i još uvek jeste) standard po kome se procenjuju druge distribucije. SUSE se prema Linuxu na desktopu ponašao kako treba od samog početka, i tu se ništa nije promenilo. Dozvolite mi da budem prvi koji će vam reći da je SUSE nekrumisani kralj desktop-a. Obožavaocima Ubuntua ostavljam njihov smedi desktop zajedno sa paklenim zvucima bongo bubenjeva, meni dajte zelenog gmičavca i ja sam srećan. SUSE naprosto ima stila.

Ne kažem da izgled igra bitnu ulogu u tome kako sistem funkcioniše, odn. ne funkcioniše u praksi. Ono što kažem je da ima bitnu ulogu u procesu percepcije desktop-a, osobito kada govorimo o prvim utiscima... i dozvolite mi da kažem da se oni svakako računaju. Da nije tako, niko ne bi kopirao izgled SUSE Linuxa, zar ne? Naravno, kopiraju i RedHat i Mandrivu, ali ni od jedne distribucije se ne pozajmjuju estetske osobine u toj meri, i nijednu toliko ne kloniraju kao što je to slučaj sa SUSE-om, i to je ne-pobitna činjenica. U svakom slučaju, dovoljno je rečeno na tu temu. Moram još samo da dodam da je SUSE podigao standarde u vezi sa izgledom desktop-a, koje druge distribucije tek treba da dostignu.

Ako zanemarimo očigledan sjaj SUSE-a, može se zaista konstatovati da je u pitanju funkcionalna desktop distribucija. Po mom mišljenju jedna od najboljih. Distribuira se na 5 diskova, i stiže sa dovoljno aplikacija iz svake kategorije da može da zadovolji i najtvrdokornije korisnike. Smatram da potencijalno može da zadovolji svakoga. Jedina mana, po mom mišljenju, jeste nedostatak podrške u vidu RPM fajlova koja bi dolazila izvan same distribucije, izuzimajući naravno Pacmana. Pretpostavljam da će se sa pojavom OpenSUSE-a ova situacija promeniti. U pitanju je naravno pretpostavka, ali pogledajte Red-Hat. Ta distribucija je već dugo otvorena, i postoji ogroman broj RPM-ova za tu platformu. S druge strane, SUSE pati od nedostatka podrške zajednice. Predviđam promene na tom polju vrlo, vrlo brzo. Ako ostavimo ovaj problem po strani, SUSE zaista donosi pregršt korisnih paketa. Jedino što mi je zaista nedostajalo jeste Thunderbird, ali s obzirom da se do njega lako dolazi to i ne može biti ozbiljna zamerka. Kmail i Evolution su podrazumevani programi za baratanje elektronskom poštou, svaki dobar na

svoj način. U stvari, Kmail sam koristio godinama, i u pitanju je robustan program, sa kvalitetnim opcijama za organizaciju pošte i upravljanje spamom. Evolution je takođe pristojna aplikacija. Koristio sam ga prilično dugo kao desktop klijent za povezivanje na MS Exchange server, dok sam radio za MGM MIRAGE. Na tom zadatku se dobro pokazao. Po izgledu i funkcionalnosti uglavnom predstavlja ekvivalentnu zamenu za Outlook. Jedini problem sa kojim sam se susreo je brzina (po mom mišljenju je pomalo spor), kao i činjenica da s vremena na vreme jednostavno odbija poslušnost. Ili se zamrzne ili potpuno zakuca. Ova pojava, iako retka, je sasvim dovoljno opravданje da ga ne koristim kod kuće.

Za pretraživanje interneta je zadužen Firefox, i svoj posao obavlja sa lakoćom. Ko bi rekao? Nemoguće je da sto miliona ludaka koji su ga skinuli sa neta pogreši; i ja sam jedan od njih. Iako se na ovom zadatku dobro snalazi, nema nikakvih multimedijalnih mogućnosti. Kad smo se dotakli multimedije, ono što mi i dalje nije jasno je nedostatak osnovnih mogućnosti za reprodukciju multimedijalnih sadržaja. Naravno, dovoljno je jednostavno skoknuti do Pacmanovog sajta (<http://packman.links2linux.de>) i kupiti odgovarajuće pakete za multimediju. Možda

ne razumem o čemu se tu zapravo radi, ali mislim da bi dobrodošla i sasvim rudimentarna podrška. Novell ju je pružao za poslednje izdanje svojim multimedijalnim paketima. Zar se tada nisu naučili pamet? Iz moje perspektive ne izgleda tako. U vezi sa ovim (mislim da ima neke veze; u slučaju da nema, pravite se da ima i budite tihi), Firefoxu takođe nedostaju mogućnosti za valjanu reprodukciju, što ga ne čini previše pogodnim za interaktivne sadržaje na internetu. A šta je sa podrškom za pregled dokumenta iz pretraživača? Nema je. Dovoljno smo rekli.

Za razmenu instant poruka su predviđeni Gaim i Kopete. Zadovoljan sam prisustvom Gaima, pošto ga lično koristim. Ako se dobro sećam, u verziji 9.3 prisutan je bio samo Kopete, a na njega nikada nisam uspeo da se u potpunosti priviknem. Jednostavno mi se čini suviše rogobatnim, pa ga iz tog razloga izbegavam. Da budem iskren, voleo bih kada bi na Linux/FreeBSD portovali Adium. Napravljen je na libgaimu - te time deli zajedničku osnovu sa Gaimom - ali je po mom mišljenju znatno zrelij proizvod. Volim Gaim, ali ima svojih mana. Takođe, čini se da Adium iz nekog razloga ima znatno bolju podršku od Gaima za dodatke i priključke. Ako neko iz Adiumovog razvojnog tima čita ove redove, molim da razmisli o ovoj molbi. Preklinjem vas! Adium nam je potreban kao što je pajdo potreban Courtney Love ili muž Tomu Cruiseu. Dovoljno smo rekli.

U celini uzev, desktop mi se čini bržim nego u prethodnom izdanju. S obzirom da je SUSE poznat kao prilično spor, ovo je dobrodošla promena. Da nije spor, SUSE jednostavno ne bi bio SUSE. To mi je uvek bio san... da bude brži. Možete li to da zamislite? Verziju SUSE-a koja je brza? Tada bi svi počeli da ga koriste. Trenutno se radi na projektu SUPER, koji bi trebalo da bude verzija optimizovana u pogledu brzine, ali još nisam imao zadovoljstvo da je testiram. Dajte mi vremena i sigurno ću je testirati. U vezi sa brzinom treba napomenuti da je KDE prilično brz (koliko to uopšte može na SUSE-u), ali je zato GNOME veoma trom. Kasnije više na tu temu.

Psić¹ (Beagle) koji voli GNOME

SUSE je poznat kao distribucija okrenuta KDE-u. Naravno, GNOME je uvek bio prisutan, ali ne u dobrađenoj formi kao KDE. Više podseća na riđokoso pastorče koje se vrzma naokolo ne bi li sprečilo rulju obožavalaca GNOMA da zapale prostorije SUSE-a.

¹ Beagle - pas zečar

Ako se dobro sećam, u vreme verzije 8.0/8.1 SUSE je isporučivao pristojan GNOME desktop, ali to nije dugo trajalo. KDE se jednostavno izdvojio kao omiljeni desktop. Istini za volju, mislim da je izbor KDE-a u ovom smislu odličan, ali je i GNOME trenutno veoma dobar, i lepo je videti da uz ovo izdanje SUSE-a stiže verzija 2.12. I ne samo to, iz onoga što sam mogao da vidim, ovo okruženje je u potpunosti uklopljeno u SUSE. Ako na prvi pogled uporedite pomenuta dva okruženja, teško da ćete uočiti razliku.

To što je SUSE ovoga puta uložio dodatni trud u GNOME deluje zaista osvežavajuće. Mada nemam razloga da budem glasan u pritužbama da bilo koja distribucija forsira neko od postojećih desktop okruženja, moram da primetim da je zaista osvežavajuće videti distribuciju poznatu po svom... pa... "KDEejstvu" (da, upravo sam izmislio opasnu kovanicu)... kako ulaže napore da "alternativna" okruženja dovede na isti nivo. Kada kažem "alternativno" okruženje, ne mislim na GNOME-ov apsolutni status, već na onaj u okviru SUSE-a. Sve u svemu, GNOME je po svemu jednak dobar kao i KDE, osim po pitanju brzine. Iz nekog razloga razlika u brzina između ova dva okruženja je bila vrlo primećna, a da tokom perioda testiranja nisam mogao da zaključim zašto. Prva pomisao mi je bila "Beagle radi u pozadini", ali dok sam ga isprobavao pod KDE-om performanse nisu trpele toliko da bi mogle da objasne razliku u brzini. Istini za volju, SUSE nije poznat po svojoj brzini tako da ovo nije šokantna novost, ali poznajući i KDE i GNOME trebalo bi da oba okruženja imaju pristojne performanse na ovoj mašini. Prilikom poslednje recenzije Ubuntua, oba okruženja su se ponašala veoma dobro.

Izgled menija je u GNOME-u podjednako dobar kao i u KDE-u, tako da je sve bilo, manje-više, lako naći. Jedino što mi se učinilo čudnim bila je lokacija GNOME-ovog Kontrolnog Centra. Smešten je u panel meniju pod *Applications > Utilities > Desktop > GNOME Control Center*. Razlog za ovakvo mišljenje je moje dobro poznavanje ovog okruženja na drugim distribucijama. S obzirom na da sam skoro testirao Ubuntu i da mi je još uvek svež u sećanju, iskoristiću ga za poređenje. Sve što se tiče konfiguracije GNOME-a, na Ubuntuu se nalazi u Panelu pod *System > Preferences*. Ima smisla, zar ne? Nije teško naći, jel tako? A SUSE je sve to zakopao pod stavkom *Applications > Utilities > Desktop > GNOME Control Center*? Prepostavljam da će ovo biti zbujujuće početnici-

ma, ali možda je to samo posledica moje navike da sve kontrole budu pristupačne. Takođe mi se učinilo čudnim što SUSE koristi staru verziju Kontrolnog Centra umesto da se alati nalaze u lako dostupnim modulima menija, kao na ostalim distribucijama.

edna od najboljih stvari koje su Novell i razvojni tim zajednice dodali u novo izdanje SUSE-a je funkcionalna implementacija Beaglea. Šta je Beagle? Njegovi tvorci su odgovor fino saželi u vidu definicije "alat za pretraživanje koji pretura po vašim podacima ne bi li našao šta god vi tražili". Lepo rečeno, jer Beagle upravo to radi, s tim što preturajući po vašim podacima ne pravi haos. U stvari, rezultate pretrage će vam predstaviti u jasnom i lako razumljivom obliku. Beagle mi se zaista dopada, kao i smer u kome se kreće, ali mislim da treba još vode da protekne pre nego postane spreman za stalnu upotrebu. Trenutno je samo ultracool aplikacija, za koju se nadam da će na kraju postati integralni deo GNOME desktopa.

Beagle može da pretražuje praktično sve na sistemu, uključujući mnoge tipove dokumenata, mejlove, posećivane stranice na internetu, logove instant poruka, izvorni kod programa, slike, muziku, programe, itd. Spisak je poduži, i svakodnevno se uvećava. Aplikacija je zaista prilično dobra, i predstavlja deo SUSE-a u ovom izdanju SUSE-a;

međutim, integracija sa KDE-om ne postoji, te se Beagle mora ručno startovati. Kad se jednom pokrene radi dobro, ali moram da primetim da bi najbolje bilo integrisati ga u sva okruženja, ako ni zbog čega drugog onda radi konzistentnosti. Lično mislim da bi Beagle predstavljao odličan dodatak i za sam KDE.

I sedmog dana bi FreeNX...

Pre nego nastavim sa recenzijom, moram da pomenem još jednu ultracool odliku novog SUSE-a, koja odlično radi uz minimum napora. Mnogi od vas su verovatno čuli za FreeNX, a neki od vas se i dalje pitaju šta je to zapravo. Ostanite uz mene još par trenutaka, koncept je prilično lako razumeti, a definitivno je vredan pomena. FreeNX je slobodna (GPL) implementacija servera NX kompanije NoMachine, koja vašem desktopu omogućava da radi poput neke vrste terminal servera. Recimo, time dobijate mogućnost da svoj kućni kompjuter, pod pretpostavkom da je uključen i prikačen na internet, ostavite i odete na odmor u Diznilend. Dok ste tamo, možete iskoristiti kvalitetnu vezu u hotelu da se konektujete na svoj kompjuter kod kuće, ulogujete, i nastavite sa radom kao da bukvalno sedite ispred njega. Microsoft je pokušao da ostvari sličnu funkcionalnost sa ugrađenom podrškom za udaljeni desktop u Windowsu XP, ali, kao i obično, u pitanju je polovični pokušaj da se ostvari ono što ostatak slobodnog sveta radi kako treba.

U svakom slučaju, instalacija i podešavanje FreeNX-a su prošli relativno jednostavno. U principu, naprsto sam nabasao na ovaj program. Ne mogu vam to bolje opisati; pri isprobavanju distribucije, naišao sam na FreeNX na spisku dostupnog softvera, i odlučio da vidim o čemu se radi. Čuo sam za njega, ali ga dosad nisam isprobavao. Instalacije je bila jednostavna – našao sam FreeNX u YAST-u, i sa par klikova ga instalirao sa dva SUSE-ova diska. Zatim sam pratio uputstva iz */usr/share/doc/packages/FreeNX/README.SuSE* i odlučio da pokušam sa jednostavnim testom. Otvorio sam konzolu i uneo sledeću komandu:

```
# nxsetup --install -setup-nomachine-key
Setting up /etc/nxserver ...done
Setting up /var/lib/nxserver/db ...done
Setting up /var/log/nxserver.log ...done
Setting up user nx ...done
Setting up known_hosts and authorized_keys2
...done
```

```
Setting up permissions ...done
Ok, nxserver is ready.

PAM authentication enabled:
All users will be able to login with their
normal passwords.

PAM authentication will be done through
SSH.

Please ensure that SSHD on localhost ac-
cepts password authentication.

You can change this behaviour in the /
etc/nxserver/node.conf file.

Have Fun!
```

Kada je sve prošlo bez grešaka, prebacio sam se na drugu mašinu u mreži, i kroz nekoliko minuta se ulogovao na kompjuter sa SUSE-om 10 i FreeNX-om. Dozvolite mi da vas upozorim na neke stvari. Način na koji sam pokrenuo FreeNX nije najsigurniji. Želeo sam da utvrdim koliko je vremena potrebno da se sistem postavi na noge, i definitivno pokazao da je to moguće za oko desetak minuta...od momenata kada sam instalirao FreeNX do momenta kada sem se ulogovao iz drugog dela zgrade. Kada konfigurirate sisteme koje ćete koristiti, trebalo bi da odberećete nešto sigurnije postavke. Moram da kažem da sam FreeNX testirao preko LAN-a kao i putem širokopojasne veze, i da su performanse u oba slučaja bile odlične. Koristio sam i druge oblike udaljenog logovanja, ali moram priznati da ih je FreeNX sve prevazišao. Štaviše, ovu recenziju kucam preko interneta na mojoj test mašini sa SUSE-om 10, i gotovo da nema kašnjenja. Dok kucam, slova lete preko žica takvom brzinom kao da sedim ispred svog monitora, a ne 30 kilometara dalje. Ako je verovati dokumentaciji, FreeNX je pravljen tako da dobro funkcioniše i preko modemske veze, ali pošto nemam tako sporu konekciju, ne mogu vam to potvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Hvala ekipi SUSE-a što je uvrstila ovaj izvanredni program. Jedino što mogu da primetim je da bi instalacija i konfiguracija mogle da budu malo jasnije. Koliko će ljudi moći da nađe README za ovaj program? Ova aplikacija je odlična, ali ako je već isporučujete, neka konfiguracija bude jasna krajnjim korisnicima. FreeNX čini SUSE dobrom kupovinom. Za potrebe udaljenog pristupa, FreeNX je do nogu potukao VNC.

Konfiguracija i podrška

SUSE 10 ima odličnu podršku za hardver. Mislim da sam to već rekao, ali ponavljam jer zaista "jednostavno radi". To i jeste cilj, zar ne? Mislim, već godinama se borimo za operativni sistem koji može da se instalira, priključe razne džidžabidže, uključi i jednostavno radi onako kako vi želite. Sudeći prema skorašnjim iskustvima, uključujući tu i SUSE 10, Linux je gotovo stigao do tog stadijuma, ako već nije tamo po mnogim odlikama. Svakako, hardver koji imam nije apsolutno egzotičan, ali moram da kažem da sam sa drugim distribucijama imao prilično teškoća. SUSE na ovom polju nije pravio nikakvih problema. Nisam morao da izmenim ni jedan jedini konfiguracijski fajl. Dotična mašina se sastoji od ploče Abit NF7-S 2.0, procesora AMD Athlon XP 2400+, 1GB DDR400 RAM, IBM hard diska od 120GB i dve zvučne karte. Prva je Creative SoundBlaster Audigy w/Live!Drive, a druga profesionalnija M-Audio Delta 1010LT, koju koristim za višekanalno snimanje. Ništa od ovog hardvera nije zahtevalo dodatna podešavanja, osim rezolucije i modela monitora (Viewsonic VG171 LCD). Nije tako loše.

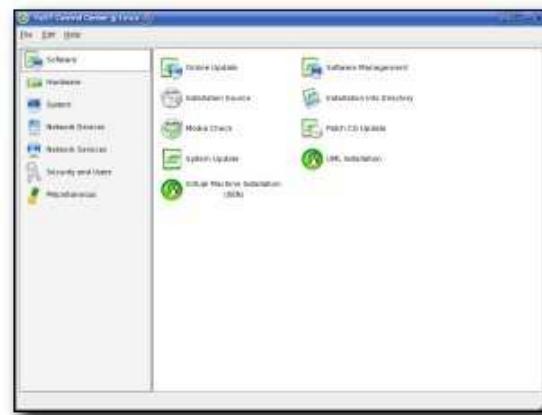
Nešto što obično testiram (s obzirom da vrlo često ne funkcioniše kako treba na drugim distribucijama) je kako se sistem ponaša kada priključim svoj digitalni aparat ili USB fleš disk. Trik je u tome da se uređaji prvo priključe da bismo utvrdili hoće li ih sistem pravilno prepoznati/montirati. Takođe, kako se distribucija odnosi prema montiranju? Da li će izbaciti ikonicu na desktop, ili ću morati da rovarim po direktorijumu /mnt ne bih li našao poddirektorijum gde je uređaj montiran? Ovo možda izgleda trivijalno, ali mnogi ovakve uređaje svakodnevno koriste, a mnoge distribucije zanemaruju važnost njihove jednostavne upotrebe. Ako kompjuter pravilno prepozna i montira uređaj, kako će se ponašati ako ga izvadim i ponovo priključim? I ovo izgleda trivijalno, ali baš tu većina neslavno prolazi. U mnogo slučajeva, uređaj neće biti ponovo montiran, a i ako bude, neće se pojaviti ikonica na desktopu. Uspešan rezultat bi bio da se uređaj može priključiti u više navrata bez problema. Kada se radi o aparatima, ne samo da ih treba montirati, već i ponuditi pregled sadržaja. Već ste shvatili našta ciljam. Da li je ovo moguće na SUSE-u? Kratko rečeno: da.

Jedina manjkavost u vezi sa USB uređajima je čijenica da se ikonice ne pojavljuju na KDE-ovom desktopu. U GNOME-u se pojavljuju, ali to sa KDE-om nije slučaj – ikonice se smeštene u folderu My Com-

puter na desktopu. Globalno gledano, ovo je prilično logičan potez, jer su tu i ostali uređaji, ali s obzirom da su tačke montiranja aparata i USB diska privremene, tako se prema njima treba i odnositi. Kada ih korisnik priključi, jednostavan pristup je glavno pravilo prema kome se treba voditi. Ne kažem da je trenutni pristup loš, ali kažem da bi bilo bolje postaviti ikonice na desktop. Ovim bi pristupanje bilo olakšano u odnosu na otvaranje direktorijuma My Computer. To je rešenje na drugim popularnim distribucijama Linuxa, kao i na Mac OS X-u.

YAST

Neki se žale na YAST (Yet Another Setup Tool, SUSE-ov konfiguracijski alat), ali moram priznati da sam ja njegov obožavalac. Naravno, počinje da zastareva, ali se unapređenja stalno pojavljuju. Naravno, pomalo je spor, ali sada barem radi kako treba. Sećam se da je prethodnih godina korišćenje programa kao što su YAST ili YOU (Yast Online Update) bilo priličan rizik. Jednostavno, nisu radili kako bi trebalo. Svetla strana je da YAST sada radi ono za šta je namenjen: konfiguriše sistem. Navigacija kroz YAST je vrlo jednostavna, a raspored i namena modula logični. Možda je najveći uspeh u tome što YOU konačno funkcioniše. Bez pogovora. Od ažuriranja preko interneta vas deli samo jedan klik *koji funkcioniše*, a većina mirora raspolaže veoma brzom vezom. Nekada davno (pod uslovom da ste uspeli da pokrenete YOU), većina mirora ili nije radila, ili je bila toliko spora da ste bukvalno mogli da otpešačite do Nemačke, naterate SUSE-ov tim da vam ažurirane pakete stave na flopi diskove (57 flopija, imajte to u vidu), otpešačite nazad, i brže ih instalirate nego što bi trebalo YOU-u da odradi svoj prepostavljeni "posao". Podržavam YAST iz svega srca - centralizovano upravljanje sistemom je neophodnost. Može da bude pomalo trapavo, ali to što je sve na jednom me-

stu zaslužuje pohvale.

Još jedna stvar u vezi sa YAST-om i prestaću da blebećem. U stvari, nema direktne veze sa YAST-om, ali je tema dovoljno bliska i najbolje je sada pomenući. Ono što hoću da napomenem je podrška za štampače, odn. tačnije podešavanje i konfiguracija štampača. Možda sam ja u pitanju, ali kada vidite ikonicu "Printers", pomislite da se tu podešavaju štampači... Greška.

Zaključak

Na kraju dana mogu mirne savesti da preporučim SUSE 10 svima koji žele da prvi put isprobaju Linux, ili onima koji već dobro poznaju ovaj operativni sistem ali su u potrazi za nekom od boljih desktop distribucija na planeti. SUSE 10 bi svojim dorađenim izgledom i odličnim izborom aplikacija trebalo da zadovolji svačije želje i potrebe. Sve radi prema očekivanjima, tako da je SUSE 10, na mojoj mašini, uvek rado viđen gost.

~Adam Doxtater

(jedan od osnivača i glavnih urednika MadPenguin.org)

Prevod i adaptacija teksta: Petar Živanić

Članak je objavljen pod Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.5 licencom.

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/>

Igram ti igru

Quake 4, DOOM 3, Nexus, Alien Arena...

ONI MEĐU VAMA KOJI RASPOLAŽU INTERESOVANJEM ZA "RAČUNARSKE IGRE" I NEŠTO BOLJIM PAMĆENJEM, SEĆAJU SE TEKSTA IZ PRVOG BROJA GNUZILLE KOJI SE BAVIO BAŠ OVOM TEMOM (IGRAMA, NE PAMĆENJEM). PITANJE IZ NASLOVA "LINUX GAMING – DA ILI NE?" DOBILO JE POTVRDAN ODGOVOR, A ČITAOCI PODUGAČAK TEKST KOJI JE NA KOMPETENTAN NAČIN OBJASNIO STANJE GAMINGA NA LINUX PLATFORMI (OU, JEA). DESET DUGIH MESECI JE PROŠLO OD TADA, KOJI SU KAO KULMINACIJU IMALI ZAKUVAVANJE SITUACIJE, SVOJEVRSNU PERIPETIJU, ČJEG SMO RASPLETA SVEDOCI U TRENTUKU PISANJA OVIH REDOVA. NAIME, POSLEDNJIH MESEC DANA PRATIMO POJAVLJIVANJE GOMILE TZV. "NATIVE" IGARA KOJE STIŽU NA SISTENE POGONJENE LINUX KERNELOM - I NVIDIJINIM KARTICAMA - A ČIJI JE KVALITET, MANJE-VIŠE, SPEKTAKULARAN. JEDINA NEGATIVNA POSLEDICA OVOG TRENDJA JE FINANSIJSKE PRIRODE – AKO HOĆETE DA GRUVATE NAJNOVIJE NASLOVE, MORA DA PADNE PROVERBIJALNA NADOGRADNJA PROCESORA, MEMORIJE I "GRAFIČKOG PODSISTEMA" (OVAJ TERMIN JE POSLEDICA SAMO JEDNOG PROČITANOG BROJA PCPRESSA...). GRAFIKA

```
...loading 'scripts/decker_sfx.shader'
...loading 'scripts/decker_grates.shader'
..... finished R_Init .....
```

..... sound initialization

```
SDL Audio driver initializing...
Calling SDL_Init(SDL_INIT_AUDIO)...
SDL_Init(SDL_INIT_AUDIO) passed.
SDL audio driver is "dsp"
Format we requested from SDL audio device:
Format: AUDIO_S16LSB
Freq: 22050
Samples: 512
Channels: 2

Format we actually got:
Format: AUDIO_S16LSB
Freq: 22050
Samples: 512
Channels: 2
```

I_

KOMPANIJE NVIDIA ŠESTE ILI SEDME GENERACIJE U SARADNJI SA BAREM JEDNIM BARTONOM (KOGLA NA ŽALOST VIŠE NEMA U PRODAJI), AKO NE ATHLON64, PRIPADAJUĆOM PLOČOM I GIGABAJTOM RAMA ĆE BITI SASVIM DOVOLJNA DA SVARI NEKE OD NASLOVA KOJE ĆETE SVAKAKO POŽELETI NA SVOJOJ MAŠINI. KADA SE PREVEDE U KONVERTIBILNU VALUTU, OVAJ APGREJD ĆE VAS NATERATI DA PRODATE ĆALETOVOG YUGA, ALI WHAT THE HELL...

A te igre su...

...pa na primer Doom3 i Quake4. I dok će igranje hita kao što je D3 proći i na nešto slabijim mašinama – čitaj Titanium kartama – dotle će vam ganc novi Q4 zadati puno više muka. Iako je potonji hitić zasnovan na prethodnom, odn. njegovom endžinu, iz autoru ovih redova nepoznatog razloga nenormalno je zahtevniji. Ok, mape su veće, ali njihovo učitavanje se može ubrzati raspakivanjem .pk3 fajlova: dočični su klasične .zip arhive sa promenjenom ekstenzijom. Ali efekti, kume, efekti... I dok je mašina sa stavljena od Bartona 3000+, 512 mb Kingstona, Clu-

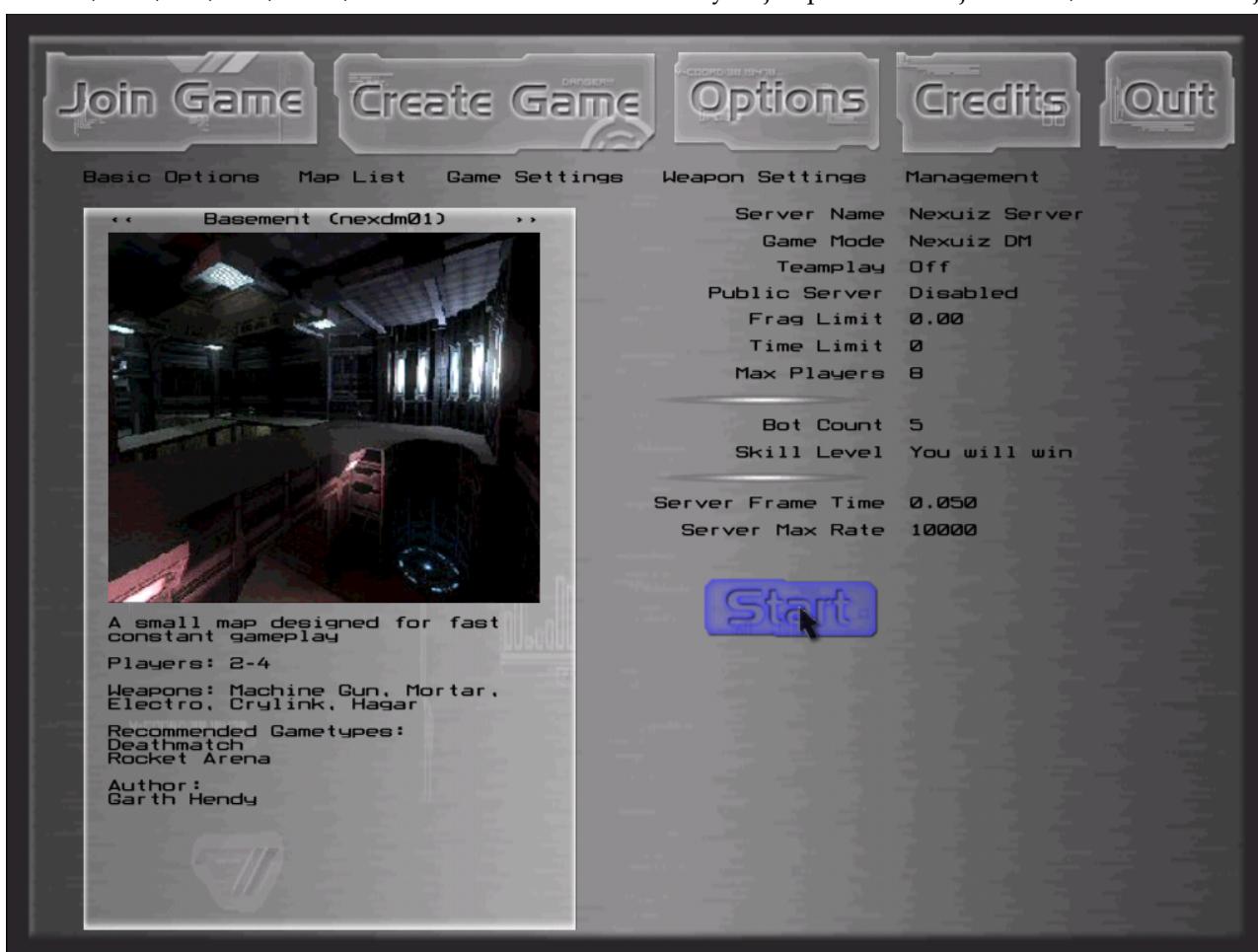
b3D 6600 128 mb, sa monitorom Samsung SyncMaster 713N na 1280x1024/75Hz (nice, a?) lagano izlazila na kraj sa Dumićem na 1024x768, medium podešavanjim, većinom fensi efekata uključujući tu i antialiasing 2x, dotle je Kvejk sa visine bacio pogled i odbio da radi kako Bog zapoveda dok nisu isključeni svi efekti iz dijaloga "advanced". Zašto, bre? Pa jel' baš mora 7800GTX sa 512 mb video rama? Izgleda da je tako... Ali šta je tu je, bitno da ova dva naslova gotovo besprekorno rade na Linuxu. Kažemo go-to, jer posle početne zvučne podrške isključivo za OSS, poslednjih par verzija Dooma rade i sa ALSA-om, iako ttimo - Timothy Basset, zadužen za portove igara ID Softvera - nije baš oduševljen kompatibilnošću zvaničnih Linuxovih audio drajvera. S druge strane, Kvejk 4 od početka nudi podršku za oba audio sistema, ali je imao jedan mali problem, koji, istini za volju, i nije bio do same igre. Naime, Debian i brojni mu neverovatno kvalitetni derivati koje bi svi trebalo da koristite, patili su od nemogućnosti da igru pravilno inicijalizuju. Problem je lociran i rešen, a za sve vas koji tek nameravate da se pozabavite Kvejkom na Debijanu, evo rešenja: biblioteku libSDL-debian-all, kompjajliranu sa podrškom za sve audio sisteme, alsu, oss, arts, esd..., zamenite sa libSDL-de-

bian-alsa ili libSDL-debian-oss, shodno tome koji biste od ova dva drajvera radije koristili. U slučaju da zvuk ipak ne radi kako bi trebalo, Kvejk će primorati da koristi kompatibilniji OSS izdavanjem sledeće naredbe u terminalu:

```
quake4 +set s_driver oss
```

Ukoliko se odlučite za hardversku nadogradnju, nećete zažaliti, jer ima još zahtevnih naslova koji vas očekuju u skoroj budućnosti. Češki MindWare Studios će svoj najnoviji naslov, Cold War, izdati i u verziji za Linux... jeee! Igru opisuju kao vrlo sličnu Splinter Cellu, šunjalicu u kojoj će preuzeti ulogu novinara sa trulog zapada bačenog po sred srede naprednog SSSR-a, sa zadatkom da utvrdi šta to nije u redu sa sovjetskom revolucijom koja bi da ga deportuje u gulag. Za ljude sa ovih prostora eto vrhunske prilike da, barem u igrici, nanižu pristojan body count crvenih funkcionera. Samo da ne zabrane igru u Srbiji... Demo bi trebalo da se pojavi otprilike u trenutku kada budete čitali ove redove, tako da eto iza zova vašim kablovskim i dsl modemima. Za više informacija posetite www.mindwarestudios.com.

Ne smemo zaboraviti ni taze izašlu verziju 2.5.0 čuvene multiplatformske pucačine, igre America's Army koju sponzoriše vojska SAD, da bi nam bolje

približila kroz kakva sve iskušenja prolaze marinci braneći njene granice u Iraku. No, igra je dokazano dobra, pa ako ste raspoloženi preuzmite punu verziju od nekih 750 mb (zakrpa sa poslednje verzije 2.3.0 bi bila otprilike identične veličine, te šta je tu je).

A FLOSS gaming?

ID Software, "di linuks gejming kompani", nas je još jednom ubedio da mukom zarađeni novac ipak treba da ode u njegove džepove, ako ni zbog čega drugog onda zato što nam pruža tako dobru podršku svojim naslovima. I ne samo to – posle izdavanja endžina prva dva nastavka serijala Kvejk pod GPL licencicom, eto i trećeg koji je postao dostupan zajednici! Na ovogodišnjem QuakeConu Carmack nam je poklonio izvorni kôd trećeg Kvejka, koji možete preuzeti sa www.icculus.org/quake3. I dalje će vam biti neophodni originalni .pk3 fajlovi kako sa CD-a tako i iz poslednjeg point release instalera za Linux, ali to već imate, zar ne? Po preuzimanju sorsa iz SVN-a - ima nekih tridesetak megabajta – kompjuliraće ga jednostavnim "make", a potrebne su vam razvojne biblioteke za libSDL. Time ćete dobiti binarni fajl koji konačno radi sa ALSA drajverima, što je inače bio problem sa većinom integrisanih AC'97 audio čipova od pojavljivanja 2.6.x kerneala. Na serverima koji zahtevaju Punkbuster nećete moći da igrate jer je za sada podrška izbačena, ali SBB-ovi i slični serveri ionako nisu u tom fazonu. Budženje grafike i slične akrobacije su predviđene za kasniju fazu razvoja Q3 endžina, tako da ćete otprilike dobiti Kvejk koji je slobodan i jednostavno funkcioniše.

Međutim, višegodišnji razvoj slobodnih endžina prva dva nastavka Kvejka je konačno urođio plodom, te nas je preplavila gomila naslova nastalih upravo na ovim osnovama. Prvi među njima, dostupan već više meseci, je Nexus (www.nexuiz.com); u pitanju je ultra-frizirana verzija Q1 endžina po imenu DarkPlaces, sposobna za vrlo kvalitetan prikaz grafičkih elemenata, uključujući OpenGL 2.0 shadere, decals, bloom, real-time shadows & lighting... Igra je pre svega okrenuta multiplejeru, ali ćete imati i singl varijantu koja podseća na Kvejk 3, sa gomilom relativno priglupih ali vrlo krvoločnih botova. Igranje na internetu je moguće i preko 56k modema, ali s obzirom da tzv. network code nije baš najsjaniji, kašnjenje u igri će biti osetno i na nešto bržim vezama.

Sličan gameplay nudi i friška AlienArena2006, sa- stavljen od delova kôda drugog i trećeg nastavka serijala Kvejk. U pitanju je opet MP/SP varijanta sa botovima, veoma kvalitetnom grafikom i GPL licen- com. CodeRED botovi su prilično slični Marsovci ma iz filma "Mars napada", i igra bi bila vrlo zabavna da ne pati od nekih problema na Linuxu. Zvuk, kako ste znali? Naime, libsdl koji bi trebalo da, u principu, bude rešenje, relativno često predstavlja uzrok nevo- lja. Na icculusovom sajtu možete naći peč, zapravo alternativni izvršni fajl igre. Međutim, ni on nije ra- dio kako treba, barem ne na test mašini. Ako pređete u direktorijum sa igrom i pokrenete izvršni fajl, igra će se startovati sa zvukom, ali će odbijati da učita mape! U slučaju da pokrenete igru preko shell skript-e, mape će vam biti dostupne ali ponovo bez zvuka. Damnation, rekao bi gospodin Burns... No, tu je i iz- vorni kod igre, pa se dajte u kompjajliranje, sa vari- jantom libsdl-a koju imate na svojoj mašini trebalo bi da operacije uspe. Moguće je da propustite igru kroz zvučni daemon, npr.

```
artsdsp -m alienarena2006
```

te tako dođete do zvučne podrške. Ovo nije najsre- čnije rešenje, jer se na nekim sistemima dešava da zvuk povremeno kasni ili ima primetne distorzije, ali hej, bolje išta nego ništa. Takođe treba obratiti pažnju na pomalo trapavo izvedene kontrole igrača, koje definitivno iziskuju period privikavanja. Među- tim, što je džabe i Bogu je drago, tako da nećemo previše insistirati na manama, već zdušno prepo- ručiti ovu interesantnu igru.

Zaključak

Svedoci smo tendencije razvedravanja na Linux gaming sceni, i potpisnik ovih redova mora priznati da mu se dopada ono što vidi. Možda ne bi škodilo malo žanrovske raznovrsnosti, s obzirom da nam se prezentuju uglavnom FPS-ovi, ali i ovo je bolje od onoga što smo doskora imali – naime mrtvila (osim par uobičajenih franšiza). Ako biste se poigrali na nešto drugačiji način, potražite demo mozgalice Professor Fizzwhizzle, "a ja ču se već nekako snaći uz Quake4 i Cold War"...

~Petar Živanić

Download

Ardour 0.99

Ardour je jedan od najboljih DAW (Digital Audio Workstation) programa iz sveta Slobodnog Softvera, a i šire. Kralji ga veoma moćno okruženje bazirano na kontekstnim menijima ([i]desni-klik meni[/i]) u kome će se profesionalni montažeri lako snaći.

Program je pravljen da bude konkurencija komercijalnim proizvodima kao što su ProTools, Nuendo i drugi, i svoj posao obavlja na zavidnom nivou. Mogućnosti kao što su nelinearna montaža, neograničen broj undo/redo koraka i savršena mikseta (koja ima mogućnosti skupih hardverskih) samo su neki od razloga zbog kojih vredi isprobati ovaj program.

Korisna adresa:

<http://www.ardour.org>

Klik

Da li ste nekad poželeli sistem paketa u vašoj distribuciji koji će vam omogućavati da bez ikakve instalacije pokrenete program koji ste upravo preuzeли sa Mreže? Da samo kliknete na paket i da se otvori program? Ako jeste, pogledajte matičnu stranu projekta Klik koji ovu utopiju pretvara u stvarnost.

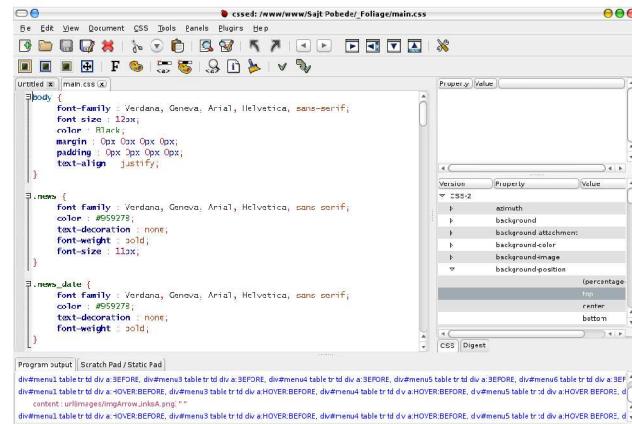
Iako se korisniku čini tako, Klik ne pokreće program iz samog fajla, nego prvo montira arhivu na neko mesto u sistemu i pravi celu strukturu direktorijuma potrebnih za izvršavanje. To po mnogima nije baš najsrećnije rešenje jer bi ovakvu funkcionalnost trebalo dodati u sam kernel sistema, ali ko smo mi

da se žalimo ako nešto funkcioniše kako je i predviđeno?

Korisna adresa:

<http://klik.atekon.de/>

CSSED

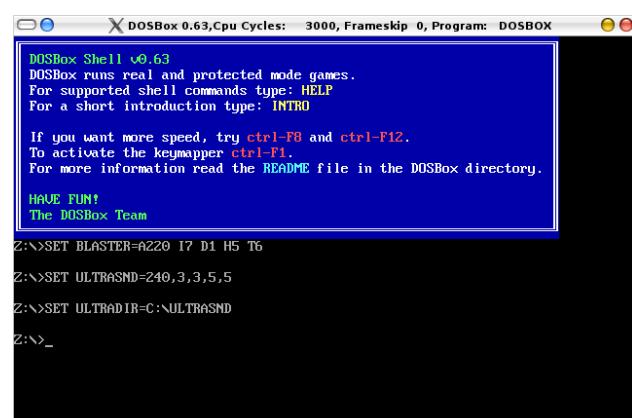
CSSED je program koji služi za pravljenje CSS (Cascade Style Sheet) fajlova. Veoma je koristan kao biblioteka postojećih CSS atributa, ali kao editor previše zaostaje za konkurencijom. Ima mogućnost kompletiranja koda, bojenja sintakse i ostale osnovne funkcionalnosti, ali je problem u tome što ćete u radu sa njim previše često naletati na bube u korisničkom okruženju.

Licenca: GPL

Korisna adresa:

<http://cssed.sourceforge.net/>

DosBox

DosBox je Dos emulator u kome je moguće pokre-

nuti većinu procesorski nezahtevnih igara i programa iz doba računara pre 486 procesora (a i nekih kasnijih). DosBox ima mogućnost usporavanja rada [i] Virtuelne Mašine[/i] tako da vam figure u starijim verzijama tetrisa neće padati brzinom svetlosti još na prvom nivou.

Licenca: GPL

Korisna adresa:

<http://dosbox.sourceforge.net/>

Scala 1.4.0.1

Scala je programski jezik koji spaja u sebe više programerskih paradigmi kao što su objektno-orientisano i funkcionalno programiranje. Ima mogućnost kreiranja Java i Mono (.NET) komajliranih fajlova tako da je programe pisane u Scala veoma lako integrisati u već postojeća rešenja pisana za spomenute platforme.

Licenca: BSD

Korisna adresa:

<http://scala.epfl.ch/>

Java Jukebox 1.12

Java Jukebox je server za puštanje muzike pisan za Java platformu. Podržava MP3 i OGG formate fajlova. On ne šalje audio signal preko mreže (nije streaming server), već muziku pušta na računaru na kome je pokrenut. Klijenti mogu da utiču na muziku koja se pušta tako što rangiraju pesme u biblioteci, a server će se truditi da pušta samo one pesme koje se svima dopadaju.

Licenca: GPL

Korisna adresa:

<http://www.jjukebox.com/>

~ Ivan Čukić

OpenOffice.org 2.0

Predgrađe kvalitetnije slobode

NAKON PODUŽEG PERIODA ČEKANJA, NEKOLIKO BETA I RC IZDANJA, SLEDEĆA ITERACIJA KANCELARIJSKOG PAKETA OPENOFFICE.ORG JE KONAČNO UGLEDALA SVETLOST DANA. IAKO SE NA STRANICAMA GNUZILLE, IZ PERA POTPISNIKA OVIH REDOVA, VIŠE PUTA GOVORILO O RAZLIČITIM ASPEKTIMA I FUNKCIJA OPENOFFICEA, ISKORISTIĆEMO OVU PRILIKU DA DAMO SVEOBUVATAN PRIKAZ OVOG PAKETA, SA NAMEROM DA I ONI KOJI SE SA NJIM PO PRVI PUT SREĆU NE OSTANU USKRAĆENI. S OBZIROM NA KOMPLEKSNOST OPENOFFICEA, OPISAĆEMO POJEDINAČNE KOMPONENTE NEŠTO DETALJNIJE.

Writer

Writer je, očekivano, najkvalitetnije urađen program iz OOo paketa, opremljen brojnim mogućnostima i alatima za obradu teksta. Imat će standardan raspored funkcija za programe ove namene (meni na vrhu, linije alata za upravljanje dokumentom i formatiranje teksta na vrhu, horizontalni i vertikalni lenjiri i scrollbarovi okružuju centralnu površinu strane za unos teksta). Upotrebljiv je za pisanje jednostavnih a istovremeno omogućava kreiranje kompleksnih dokumenata sa dodavanjem slika, dijagrama, tabele, Java apleta, sadržaja i drugih robnjaka za pisanje tipskih dokumenta. Ča- objekata. Ča- kumenata omogućava jednostavno sastavljanje dopisa, pregleda i drugih dokumenata za pisanu poslovnu komunikaciju. Takođe se mogu praviti sopstveni šabloni za tipske dokumente.

Stylist (prečica F11) je skup stilova paragrafa, pojedinačnih karaktera, strana, nabranja i frejmova koji se mogu menjati i dodavati novi. Njima je omogućeno lako unificirano formatiranje kompletног dokumenta. Pored mnogobrojnih atributa postoji i sistem naslednih stilova (koji se stil nastavlja nakon trenutnog a koji je prethodni), što automatizuje primenu stilova kod unosa teksta.

AutoReplace omogućava automatsku ispravku grešaka pri unosu teksta, te izbor relevantnih zadnje unetih reči koje počinju kao i započeta reč. AutoFormat omogućava formatiranje teksta pri unosu, pa se ne mora voditi računa o rasporedu navodnika, URL

adresama i drugim tipografskim pojedinostima. Spellchecker omogućava pravopisnu proveru teksta, hyphenation rastavljanje reči na kraju reda i thesaurus traženje sinonima.

Text Frames i njihovo povezivanje omogućavaju lako formiranje savremenih pamfleta i drugih informativnih sadržaja, zadržavajući željeni raspored teksta i drugih multimedijalnih elemenata na strani.

Tabele imaju ugrađenu funkciju računanja pa nije neophodno uvoziti tabele iz programa za tabelarne kalkulacije, već se proračun vrši direktno u tekstu dokumentu.

Kretanje u kompleksnim mnogostranim dokumentima jednostavno je pomoću Navigatora (prečica F5) a za štampanje takvih dokumenata može se napraviti i detaljan sadržaj.

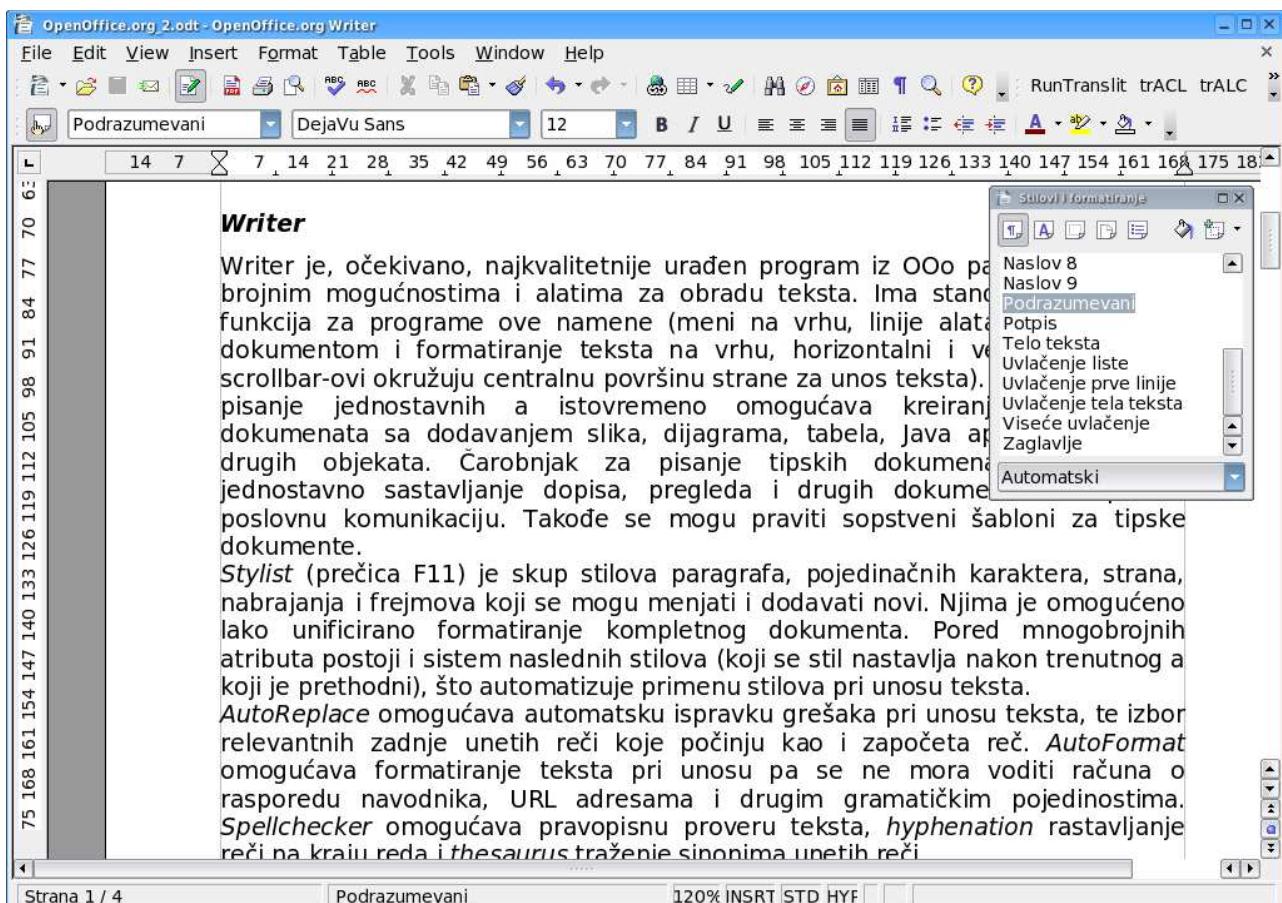
Direktna povezanost sa sistemom za elektronsku poštu omogućava jednostavno slanje dokumenta e-poštom.

Podrazumevani format dokumenata u ovoj generaciji je OpenDocument Text format (odt i ott)baziran na XML-u, a podržan je i OpenOffice.org Text Document (sxw i stw). Takođe se mogu otvarati i kreirati Microsoft Word dokumenti (doc i dot), što omogućava razmenu dokumenata sa ljudima koji i dalje koriste Microsoftove programe. Ostali formati koje podržava su StarWriter (sdw i vor), txt, rtf i html.

U verziji 2.0 dodati su alati za prebrojavanje karaktera i reči (WordCount), ugnježdene tabele (tabela „dete“ se može umetnuti u ćeliju roditeljske tabele), oznake nabranja u ćelijama tabele, vertikalni tekst u tabelama i drugo.

Calc

Još jedan kvalitetno urađen i često korišćen program iz OOo paketa je Calc, alat za tabelarne proračune. Jednostavan je za upotrebu, kako za jednostavne poslove, tako i za složene proračune. I ovde je raspored elemenata prozora standardan — meni i linije alata na vrhu sa mrežom ćelija za proračunske elemente koje zahvataju najveću površinu ekranra. Sintaksa većine ugrađenih formula kompati-

bilna je sa Excel formulama, ali postoje i one koje nisu.

Napredna DataPilot tehnologija omogućava uvoz sirovih brojki iz spoljašnje baze podataka pa se kombinovanjem i formatiranjem dobijaju smislene informacije. Pored 2D i 3D dijagrama, u dokument se mogu umetati Math formule, frejmovi sa tekstrom, vektorski oblici, Java apleti i drugi objekti karakteristični za profesionalne izveštaje. Postoji „pametno dugme“ SUM pored linije za unos formula koje automatski umeće formulu za sumiranje na osnovu podataka iz okolnih celija, što umnogome ubrzava rad.

Kao i kod Writera, Stylist omogućava unificirano formatiranje kompletног sadržaja radnih listova. Sadržaju celija se mogu dodeliti atributi boja ispisa i pozadine, okvira, smera ispisa, numeričkog formata i drugo. Postoji katalog predefinisanih formatiranja tabela za profesionalne izveštaje.

Podrazumevani format zapisa je OpenDocument Spreadsheet (ods i ots) ali se može koristiti i OpenOffice.org Spreadsheet format (sxc i stc). Narančno, podržani su još i Microsoft Excel (xls i xlt), StarCalc (sdc i vor), dBASE (dbf), Comma Separated Value Text (csv i txt) i drugi. Quattro format tabelar-

nih proračuna (wq1) koji je ranije korišćen na našim prostorima nažalost nije podržan.

U verziji 2.0 broj redova na radnom listu je sa 32768 povećan na 65536, unapređene su funkcije DataPilot alata, omogućena upotreba naprednih uslovnih formula sa nizovima, dijagonalne linije u celijama i drugo.

Impress

Alat koji se često u kancelarijskim uslovima koristi za izradu multimedijalnih prezentacija poslovanja, promocije proizvoda i dr. nije izostavljen ni u ovom poslovnom paketu. U Impress prezentacije se pored 2D i 3D teksta mogu umetati 2D i 3D sličice iz ClipArta i eksternih datoteka. Omogućena je i upotreba velikog broja alata za vektorsko crtanje, pozajmljena iz programa Draw. Tu je i čitav spektar stilova 2D i 3D dijagrama. Postoje 62 prelazna efekta (utapanja) za objekte i 70 efekata za tekst (pri čemu je moguće izabrati tri brzine prelaza), 12 interaktivnih akcija (pokretanje makroa, programa, reprodukcija zvuka, skrivanje objekta, prelazak na različite slajdove i zatvaranje prezentacije) kao rezultat klika na objekat učiniće da prezentacija izgleda profesionalno.

Osnovni prikaz je postavljen na jedan slajd koji se

obrađuje, a dostupni su još Outline režim u kome se unose tekstualni elementi, kao i Slides, Notes i Handouts koji omogućavaju pregled većeg broja slajdova na radnoj površini, podešavanje poretku prikaza, postavljanje beleški i sl.

Podrazumevani format dokumenta je OpenDocument Presentation (odp i otp) ali je podržan i stariji OpenOffice.org Presentation (sxi i sti). Naravno, neizostavno je tu i podrška za Microsoft PowerPoint prezentacije (ppt, pps i pot), kao i za StarImpress (sdd, sdp i vor). Za univerzalni izgled prezentacije pobrinuće se integrirani alat za generisanje Flash (swf) animiranih prezentacija koje će biti identične na svakom računaru.

Base

Novina u verziji 2.0 je Base, program za baze podataka. Omogućava upravljanje bazama podataka iz samog OOo, pravljenje i izmenu tabela, dijalogova, upita i izveštaja koristeći već postojeće baze podataka ili one napravljene u integriranom HSQL alatu. Za početnike postoje čarobnjaci koji će olakšati početne korake u kreiranju funkcionalne aplikacije. Dizajnerske forme i SQL upiti su namenjeni naprednim korisnicima. Može se koristiti kako za jednostavnije baze, tako i za one kompleksne sa relacionim tabelama.

ma, upitima, profesionalnim dijalozima i izveštajima.

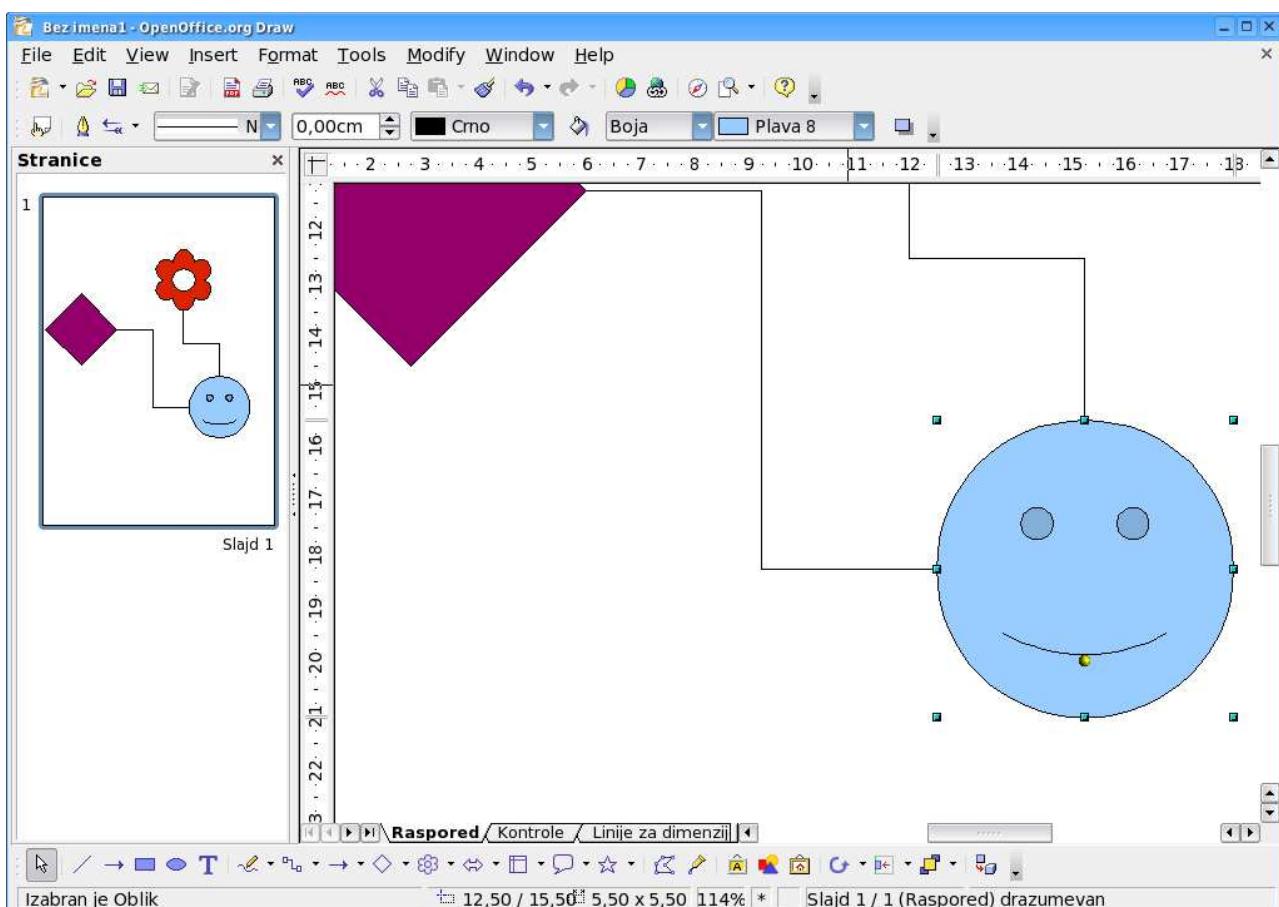
Podaci se čuvaju u HSQL bazi koja ima XML strukturu zapisa. Direktno može da pristupa dBASE datotekama za jednostavnije akcije. Za naprednije poslove podržani su popularni formati baza poput Adabas D, ADO, Microsoft Access, i MySQL, kao i drugi kojima se može pristupiti preko ODBC i JDBC standarda.

Ipak, kako je ovaj program „najmlađi“ deo projekta, nedovoljno je stabilan i odaje utisak nedorađenosti. Jednom rečju, mora se još dosta kôda napisati da bi se približio lakoći upotrebe Microsoft Accessa.

Draw

Draw je program namenjen pravljenju jednostavnih vektorskih ilustracija, organizacionih šema, dijagrama i sl. upotrebom linija i drugih geometrijskih figura. Objekti se mogu grupisati, rotirati i umnožavati, dodavati im se teksture, svetlosni efekti, podešavati providnost, a mogu se umetati slike (podržani su BMP, GIF, JPEG, PNG, TIFF i WMF).

Podrazumevani format dokumenta je OpenDocument Drawing (odg i otg), a podržani su OpenOffice.org Drawing (sxd i std), StarDraw (sgv, sda, sdd i vor) i drugi. Gotove ilustracije se mogu iz-

voziti u Flash (swf) i Scalable Vector Graphic (svg) formate.

Iako zadovoljava osnovne potrebe, za složenije poslove vektorskog crtanja treba izabrati specijalizovane alate kao što su Inkscape ili Sodipodi.

Math

Math je namenjen kreiranju matematičkih i drugih formula za umetanje u Writer, Calc i Impress dokumente. Unos formula se može vršiti na tri načina: unosom sintakse u uređivač formula, izborom simbola iz priručnog menija koji se dobija desnim klikom na prozor uređivača formula ili klikom na simbole na posebnom dijalogu. Unutar Writer dokumenta nakon unosa sintakse formule dovoljno je selektovati formulu, i iz menija Insert izabrati stavku Formula iz podmenija Object kako bi se dobio grafički prikaz sintakse (Math formula). Treba napomenuti da Math formule ne mogu da se proračunavaju jer su namenjene grafičkom prikazu a ne proračunu, te za ove potrebe treba koristiti Calc.

Basic

Funkcionalnost pomenutih komponenti OOo paketa posebno se može proširiti upotrebom makroa. Basic je razvojno okruženje za makro jezik OOoBasic koji je baziran na Microsoftovom VBA (Visual Basic for Applications). Namjenjen je naprednim korisnicima koji žele da automatizuju i pojednostavite svakodnevne poslove. Uz manje prepravke jednostavnih makroa za Microsoft Office oni se bez problema mogu koristiti i u OOo.

Svojim mogućnostima i činjenicom da je slobodan i besplatan softver OpenOffice.org zaslužuje posebnu pažnju kancelarijskih i kućnih korisnika. Dobre strane su nativno Gtk2 sučelje za Linux verziju, potpuna integracija u radno okruženje i podrška za srpski jezik prisutna u finalnoj 2.0 verziji (lokalizovani sučelje i dokumentacija, podrška za gramatičke alate) i novi način prikaza linija alata. Ne treba zaboraviti ni ugrađenu podršku za pravljenje PDF i SWF dokumenata, što obezbeđujete da čitalac dokument vidi onako kako ga je autor zamislio.

~Aleksandar Urošević

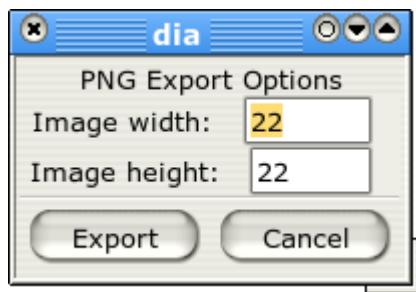
Dia

Prilagođavanje programa vašim potrebama

U DESETOM BROJU GNUZILLE PISALI SMO O PROGRAMU DIA. U KRATKOM OPISU PROGRAMA NAVEDENO JE DA DIA PRUŽA MOGUĆNOST KREIRANJA SOPSTVENIH BIBLIOTEKA (SHEETS) SIMBOLA (SHAPES). ŠTA JE POTREBNO DA BI SE KREIRALA SOPSTVENA BIBLIOTEKA SIMBOLA? PRVO TREBA DA DEFINIŠETE SOPSTVENE POTREBE I DA NACRTATE SIMBOLE KOJE BISTE KORISTILI, A KOJIH NEMA U POSTOJEĆIM BIBLIOTEKAMA. KAD REŠITE OBA PROBLEMA, NAPRAVITE SOPSTVENU BIBLIOTEKU SIMBOLA NA SLEDEĆI NAČIN.

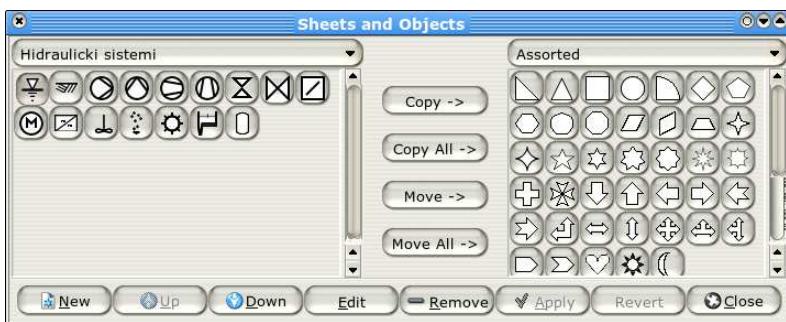
Kako nastaje Vaš simbol

Radnja se dešava u prozoru aktivne datoteke simbola koji crtate. Kad završite crtanje željenog simbola morate ga eksportovati. Klikom na File > Export meni dobijate dijalogni prozor Export Diagram. Naučavno, predhodno napravite direktorijum u kojem ćete čuvati prvo crteže, a zatim i simbole. U prozoru Export Diagram definisite svoj simbol, ime dajete po potrebi a ekstenzija je .shape. Upisivanjem imena nije sve završeno. Primetili ste da možete videti izgled svakog simbola? - ostaje samo da u prozoru koji iskače nakon klika na dugme OK prozora Export Diagram, definišete veličinu PNG datoteke koja će predstavljati simbol u Vašoj biblioteci.

Napravite sopstvenu biblioteku simbola

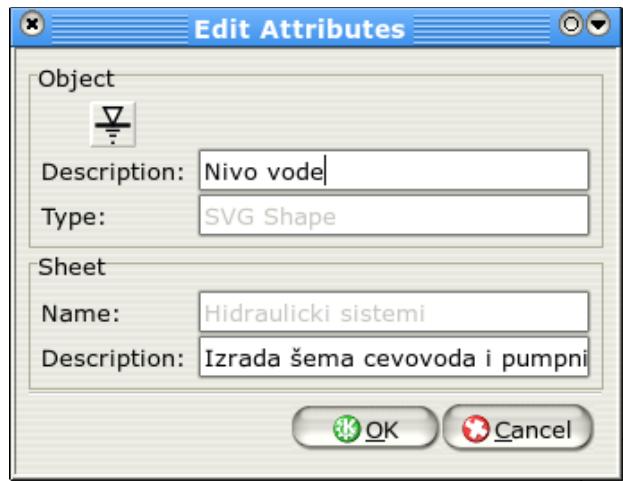
Prvi korak je da otvorite Sheets and Objects dijalogni prozor u Diagram Editoru (File > Sheets and Objects). Dobićete prozor podeljen na dva dela u svakom od kojih ćete imati mogućnost prikaza sadržaja postojećih biblioteka simbola.

Klikom na dugme New počinjemo postupak kreiranja nove biblioteke simbola; prozor New vam daje mogućnost kreiranja novog SVG simbola i biblioteke. Kreiranje nove biblioteke je krajnje jednostavno, odaberete opciju Sheet name, unesete ime i opis, kliknete na dugme OK i završili ste posao. Zatim sledi punjenje biblioteke simbolima. Možete iz neke

postojeće biblioteke iskopirati potrebne simbole prostim obeležavanjem željenog simbola i klikom na dugme Copy izvršiti prenos u vašu biblioteku. Za novi simbol označite dugme pored teksta SVG Shape, zatim klikom na dugme Browse dođite do željenog simbola. U traku Description unesite opis simbola koji ćete videti kada mišem stanete iznad simbola. Na slici tri videli ste da postoji i opcija Edit, pomoću

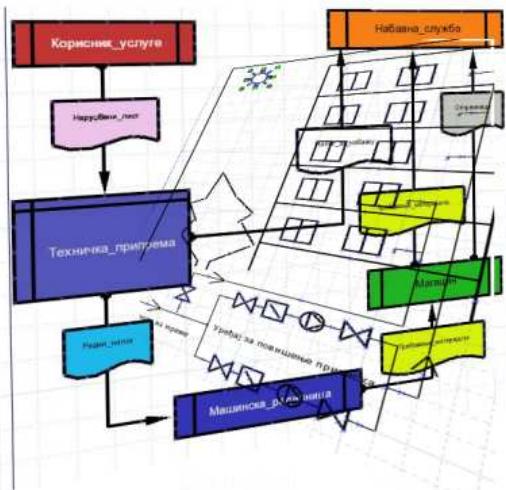

nje menjate pojedina svojstva simbola kao što možete videti na sledećoj slici.

Umesto zaključka

Nadam se da Vas je ovaj tekst dodatno zainteresovao za program Dia. U predhodnom tekstu upoznali smo Vas

sa mogućnostima programa, ali ih nismo vizuelno predstavili. Kako slika govori više od reči, pogledajte na ovom jednostavnom primeru šta možete da uradite Vi i Dia. Napomena, slika je kombinacija dva dijagrama izevezenih u PNG formatu, i kasnije obrađena pomoću GIMP-a.

~Dejan Popadić

Sistemi za upravljanje sadržajem

Brzo i lako do internet prezentacije

Kako početi, Joomla (Mambo) i PHP-Nuke

VRAĆIĆEMO SE NEKOLIKO GODINA UNAZAD, KADA JE INTERNET U SRBIJI BIO PRIVILEGIJA RETKIH SREĆNIKA. VELIKI BROJ KORISNIKA RAČUNARA NIJE IMAO POJMA KAKO IZGLEDA WEB STRANA, DA NE GOVORIMO O TOME KOLIKO NJIH JE ZNALO KAKO SE ISTE STRANE IZRADUJU. PAR GODINA KASNije, INTERNET JE STIGAO MEĐU ŠIRE NARODNE MASE, ALI SU LJUDI KOJI SU SE BAVILI IZRADOM INTERNET PREZENTACIJA POSMATRANI KAO GEEKOVI ILI "HAKERI", IAKO SE U VELIKOM BROJU SLUČAJEVA RADIO O SAJTOVIMA KOJE JE BILO MOGUĆE NAPRAVITI SA NIVOOM ZNANJA DOVOLJNIM ZA IZRADU "HELLO WORLD" HTML STRANE. KAKO JE TEHNOLOGIJA NAPREDOVALA, A I MI POMALO ZAJEDNO SA NJOM, PROCES DEMISTIFIKACIJE OVOG PROBLEMA JE NAPREDOVAO, PA DANAS IMAMO SITUACIJU DA KORISNICI KOJI NEMAJU NIKAKVO ZNANJE IZ JEZIKA POTREBNIH ZA IZRADU INTERNET PREZENTACIJA MOGU DA IH NAPRAVE.

Razvojem naprednijih programskih jezika namenjenih izradi web aplikacija, postalo je moguće napraviti kvalitetan sistem koji će biti lak za upotrebu i administraciju. Content Management System (Sistem za upravljanje sadržajem) ili CMS je ustvari web aplikacija koja obavlja nekoliko funkcija. Prva i možda najbitnija je interpretacija sadržaja u obliku HTML strana, što predstavlja sajt koji korisnici posećuju. Druga funkcija je obezbeđivanje administracionog interfejsa koji omogućava lako održavanje i manipulaciju sadržajima na sajtu. Ceo sistem, odnosno aplikacija, povezuje sve pomenute funkcije čineći celovitu strukturu. Svi poznatiji sistemi su vrlo laki za instalaciju i podešavanje. U ovom broju, nakon priče o osnovnim potrebama i postupcima koje je potrebno obaviti kako bi sistem proradio, obratićemo pažnju na dva sistema - Joomla (Mambo) i PHP-Nuke.

Šta prvo treba uraditi

Većina sistema za skladištenje podataka koristi bazu, što predstavlja pouzdan izbor kada su funkcionisanje sistema i backup u pitanju. Skoro da ne postoji provajder koji u svom hosting paketu ne nudi korišćenje baza podataka, dok je sistem baza podataka MySQL najčešće u ponudi. Svi sistemi koje ćemo pomenuti koriste MySQL, pa nema bojazni da će se

dogoditi nepostojanje osnovnih uslova.

Svi ozbiljni hosting paketi uključuju opciju korišćenja alata phpMyAdmin, koji služi za manipulaciju MySQL bazama podataka u grafičkom režimu. S obzirom da je ovaj tekst namenjen manje iskusnim korisnicima, obratićemo pažnju na grafičke alate, jer korisnici koji umeju da rade sa MySQLom u konzoli verovatno nemaju potrebu za ovakvim člankom. phpMyAdmin je vrlo korisna alatka o kojoj nećemo previše govoriti sada. Sve što bude potrebno uraditi ovim alatom biće objašnjeno u daljem toku priče.

Pošto CMS koristi bazu podataka, logično je da je nju potrebno napraviti. Prvi korak ka pravljenju baze podataka je login na MySQL server pomoću phpMyAdmina. Korisničko ime i lozinka se dodeljuju prilikom registracije hosting paketa kod provajdera. Nakon logina pred korisnikom će se ukazati početna strana pomenutog alata gde postoji mogu-

ćnost kreiranja nove baze. Ime baze može biti prioritetno ili ne, u zavisnosti od zahteva samog CMS-a. Nakon uspešno završenog prvog koraka sledi instalacija i podešavanje sistema. Kao što je pomenuto, u ovom broju ćemo obratiti pažnju na dva sistema.

Joomla

Joomla je nastalo vrlo skoro, na temeljima Mambo sistema. Neslaganje programerskog tima Mamba i upravnog odbora kompanije u čijem krilu se Mambo razvijao, dovelo je do razlaza pomenutih strana. Priroda GPL licence pod kojim je Mambo objavljen, dovela je do toga da je Joomla najvećim delom identičan i kompatibilan sa Mambom. Nećemo ulaziti u detalje razlaza, ali je bitno pomenuti da je Mambo i dalje GPL softver, pa ne postoje etičke barijere za korišćenje Mamba. Nekorektnost upravnog odbora jeste dobar razlog za korišćenje Joomla, mada po iskuštu autora teksta ni Joomla tim nije baš potpuno svestan suštine slobode softvera. Valjan razlog za krajnji odabir Joomla je činjenica da je u pitanju isti tim koji je ranije radio na Mambu, što obezbeđuje siguran kontinuitet.

Matična web strana projekta Joomla je

The screenshot shows the Joomla! Web Installer interface. On the left, a sidebar lists steps: pre-installation check, license, step 1, step 2, step 3, and step 4. Step 1 is currently selected. The main content area is titled "pre-installation check". It includes a "Pre-installation check for: Joomla! 1.0.0 Stable [Sunrise] 17-Sep-2005 00:30 GMT". A sidebar on the left of the main content area says: "If any of these items are highlighted in red then please take actions to correct them. Failure to do so could lead to your Joomla installation not functioning correctly." The main content area contains tables for PHP version requirements and session save paths, both marked as "Available". Below this is a section titled "Recommended settings:" with a table comparing Directive, Recommended, and Actual values for various PHP settings like Safe Mode, Display Errors, File Uploads, Magic Quotes GPC, Magic Quotes Runtime, Register Globals, Output Buffering, and Session auto start. The "Actual" column shows mostly "OFF" or "ON" values. At the bottom, there's a "Directory and File Permissions:" section with a table showing permissions for administrator/backups/, administrator/components/, administrator/modules/, administrator/templates/, cache/, and components/. Most permissions are marked as "Unwriteable". A "Done" button is at the bottom left.

www.joomla.org odakle je moguće preuzeti arhiv sa sistemom koju je potrebno raspakovati na serveru. Da bi sistem bio vidljiv na internetu potrebno je raspakovati ga u direktorijum public_html ili u neki direktorijum unutar pomenutog. Nakon toga treba otvoriti stranu u web browseru, čija se adresa može saznati konsultacijom sa tehničkom podrškom provajdera, ukoliko nije registrovan domen namenjen budućem sajtu. Nakon uspešnog otvaranja adrese, pred korisnikom se ukazuje prva strana instalacio-

nog procesa. Na ovoj strani se prikazuje statistika o osnovnim uslovima za dalji nastavak instalacije. Moguće je videti da li postoji baza podataka i podrška za PHP. Pre nastavka instalacije potrebno je promeniti dozvole (permissions) određenim folderima koji su izlistani na dnu strane. Dozvole je potrebno podešiti na 777, odnosno dozvoliti vlasniku, grupi i ostalim korisnicima da čitaju, pišu i izvršavaju fajlove iz tih foldera. Ovaj postupak je moguće uraditi pomoću grafičkog klijenta Gftp, desnim kolikom na folder i odabirom opcije chmod ili u konzoli komandom:

```
chmod 777 ime_direktorijuma
```

Nakon promenjenih dozvola, treba kliknuti na dugme Check Again na vrhu stranice kako bi sistem proverio da li su dozvole pravilno promenjene. Nastavak instalacionog procesa, klikom na dugme Next, predstavlja uvid u GPL licencu, posle čega treba uraditi glavni deo posla - konfiguraciju baze podataka. U prvom polju na ovoj strani je po-

The screenshot shows the MySQL database configuration step of the Joomla! Web Installer. The sidebar shows steps 1, 2, 3, and 4, with step 1 selected. The main content area is titled "step 1" and "MySQL database configuration:". It includes fields for Host Name (localhost), MySQL User Name (koriniko_ime), MySQL Password (lozinka), MySQL Database Name (ime_baze), and MySQL Table Prefix (jos_). There are checkboxes for Drop Existing Tables, Backup Old Tables, and Install Sample Data. Descriptions for each field are provided. A "Next >>" button is at the top right.

trebno uneti hostname na kom MySQL server funkcioniše, gde treba uneti localhost. Sledеća dva polja treba da sadrže korišniciko ime i lozinku korisnika koji je napravio bazu koja će se koristiti, gde treba uneti podatke koji su unošeni kada bilo potrebno ulogovati se phpMyAdminom. Sledеće polje treba da sadrži ime baze koja je ranije napravljena, u našem slučaju phpMyAdminom.

Polje MySQL Table Prefix može biti ostavljen sa podrazumevanim sadržajem. Vrednost postavljena u ovom polju biće prefix u nazivu tabela u bazi, pa ukoliko se ista baza koristi za više sajtova poželjno je postaviti vrednost koja omogućava lako razlikovanje tabela različitih sajtova. Nakon unesenih vrednosti i pritiska na dugme Next, pojaviće se dijalog u kom je potrebno potvrditi tačnost unetih podataka. Ako sve prođe kako valja, u sledećem koraku treba uneti ime sajta i kliknuti na Next, nakon čega se pojavljuje pretposlednja

konfiguraciona strana. Na ovoj strani je potrebno uneti URL i apsolutnu adresu sajta, administratorov email i lozinku. URL i apsolutna adresa će biti poznavati automatski, dok je email i lozinku potrebno uneti. Ostale vrednosti na strani treba ostaviti na podrazumevanim vrednostima.

Poslednja strana i njen sadržaj su veoma bitni. Na poslednjoj strani će biti izlistan sadržaj glavnog konfiguracionog fajla sajta. Tekst u polju treba iskopirati

u prazan tekstualni fajl koji treba nazvati configuration.php i iskopirati ga na server, u folder u kom je Joomla. Nakon toga treba postaviti dozvole nad ovim fajlom na 777, na isti način kao što je to urađeno na folderima nekoliko koraka ranije. Ovo je ujedno i poslednji korak u instalaciji sistema Joomla.

Kako bi sistem mogao biti korišćen, potrebno je obrisati folder installation koji se nalazi u matičnom folderu Joomle. Nakon brisanja ovog foldera, unošenjem adrese sajta u web browseru, pojaviće se test sadržaj koji dalje treba prilagođavati sopstvenim potrebama. Lakoća korišćenja CMS-ova, pa i Joomle je činjenica da nema potreba za kucnjem PHP ili HTML koda kako bi se sadržaj dodao na sajt, već je po

trebno pristupiti administracionom panelu, ulogovati se i posao obavljati u grafičkom okruženju. Adresa koju je potrebno unetu u web browser kako bi se pristupilo administracionom panelu je www.adresasajta.com/administrator.

Joomla ima veoma napredan i opcijama bogat administratorski panel koji omogućava manipulaciju sadržajem i potpuno prilagođavanje sajta potrebama zbog kojih je nastao. Interfejs je veoma intuitivan,

The screenshot shows the Joomla 1.0.14 installation process through four steps:

- Step 2:** Enters the name of your Joomla site. Site name: "GNUzilla - Magazin za popularizaciju slobodnog softvera".
- Step 3:** Confirms the site URL, path, admin e-mail and file/directory chmods. URL: "http://gnuzilla.fsn.org.yu", Path: "/home/ivan/public_html/gnuzilla/", Your E-mail: [empty], Admin password: [empty]. File Permissions: "Dont CHMOD files (use server defaults)". Directory Permissions: "Dont CHMOD directories (use server defaults)".
- Step 4:** Congratulations! Joomla is installed. It displays the Joomla login details: Username: "admin", Password: "xxxxx". It also shows a text area with PHP code that needs to be copied and pasted into the configuration file.

The screenshot shows the Joomla! Administrator interface for creating a new content item. The top menu bar includes Home, Site, Menu, Content, Components, Modules, Mambots, Installers, Messages, System, and Help. The toolbar has icons for Preview, Upload, and Save. The main content area is titled "Content Item: New" and contains "Item Details" fields for Title (Postavljanje novog sadržaja), Section (News), Category (Latest News), and Intro Text. Below these are rich text editors for Main Text and Main Text (optional). On the right, the "Images" tab of the "MOSImage Control" panel is active, showing a gallery of images like articles.jpg, asterisk.png, clock.jpg, key.jpg, pastarchives.jpg, taking_notes.jpg, and web_links.jpg. A preview of the selected image (clock.jpg) is shown, along with buttons for Up, Down, and remove.

dok su opcije logično raspoređene pa će se i korisnici koji se prvi put sreću sa Joomлом, brzo i lako snaći. Suština celog sistema je da se sadržajima manipuliše iz potpuno grafičkog interfejsa, pa je za dodavanje teksta sa slikom na sajt, na primer, potrebno iskusiti tekst u određenom polju, selektovati sliku i pritisnuti jedan taster nakon čega će se sadržaj naći na sajtu. Jednostavno da jednostavnije ne može biti!

Dodatne informacije o instalacionom procesu i sistemu se mogu pričitati u fajlovima INSTALL i README koji se nalaze u folderu sistema. Čitanje ovih fajlova pre upotrebe je preporučljivo, jer oni sadrže sve informacije koje mogu biti potrebne.

PHP-Nuke

PHP-Nuke je jedan od najstarijih CMS-ova na sceni. Vrlo je korišćen pa se prilikom surfa praktično mora naići na bar jedan sajt koji je zasnovan na ovom sistemu, naročito kod nas, gde je veliki broj online zajednica bazirano upravo na PHP-Nukeu. Prilikom priče o Joomli pomenuto je dosta stvari koje su zajedničke svim CMS-ovima, pa ćemo se u ovom delu zadržati na specifičnostima vezanim za PHP-Nuke, a to je pre svega instalacija.

PHP-Nuke ima iste zahteve kao Joomla, ali je instalacija malo teža u odnosu na prethodnika. Kada se arhiva sa PHP-Nukeom raspakuje dobija se nekoliko fajlova i foldera. Fajlovi koji se dobijaju ekstrakcijom predstavljaju dokumentaciju koja je vrlo dobro napisana, ali na engleskom jeziku. Tekstovi u ovim fajlovima se tiču korišćenja, administracije i instalacije sistema. Zato je pre instalacije poželjno čitanje fajla Install.txt koji sadrži sve potrebne informacije za uspešno instaliranje sistema. Folder html je folder sa sistemom na koji treba обратити pažnju.

Prva stvar koju treba uraditi je kreiranje baze koju će PHP-Nuke koristiti što se može učiniti na isti način kao u slučaju Joomle. Nakon toga je potrebno popuniti bazu podrazumevanim tabelama koje su sistemu potrebne da bi proradio. Ovaj posao se obavlja vrlo lako pomoću phpMyAdmina. Kada je baza napravljena, potrebno odabratи је u padajućem meniju sa leve strane i odabratи tab SQL. Nakon toga, fajl nuke.sql, koji se nalazi u folderu sql dobijenom po ekstrakciji arhive sa sistemom, treba otvoriti u tekst editoru i tekst iz njega prebaciti u polje koje se dobija klikom na tab SQL u prozoru phpMyAdmina, i pritisnuti Go. Tada će phpMyAdmin kreirati po-

trebne tabele i nastavak instalacije će biti moguć.

Sledeći korak predstavlja editovanje fajla config.php koji se nalazi u pomenutom folderu html. Potrebno je obratiti pažnju na sledeće redove:

```
$dbhost = "localhost";
$dbuname = "root";
$dbpass = "";
$dbname = "nuke";
$prefix = "nuke";
$user_prefix = "nuke";
$dbtype = "MySQL";
$sitekey = "SdFk*fa28367-
dm56w69.3a2fDS+e9";
$gfx_chk = 0;
$subscription_url = "";
```

U redu \$dbhost = "localhost"; treba ostaviti sve kako jeste. Između navodnika u redovima \$dbuname = "root"; i \$dbpass = ""; treba uneti korisničko ime i lozinku, što je već objašnjeno prilikom istog problema pri instalaciji Joomle. Sledеći deo koji je bitan je red \$dbname = "nuke"; gde treba uneti ime baze koja je prethodno kreirana za potrebe sistema.

jedino je bitan folder html, pa je potrebno iskopirati sadržaj ovog foldera u root sajta. Root sajta je lokacija iz koje se prikazuje sadržaj kada se u web browseru ukucu adresa sajta. U većini slučajeva je u pitanju folder public_html, ali je poželjna konsultacija sa tehničkom podrškom provajdera kod kog je hosting paket kupljen.

Prvi prozor grafičkog dela instalacije služi za podešavanje administratorskog naloga kada treba uneti korisničko ime, lozinku i email administratora, kao i adresu sajta. Ukoliko se opcija "Do you want to create a normal user with the same data?" čekira sa Yes, biće kreiran identičan nalog koji će se koristiti kao korisnički, bez administratorskih privilegija.

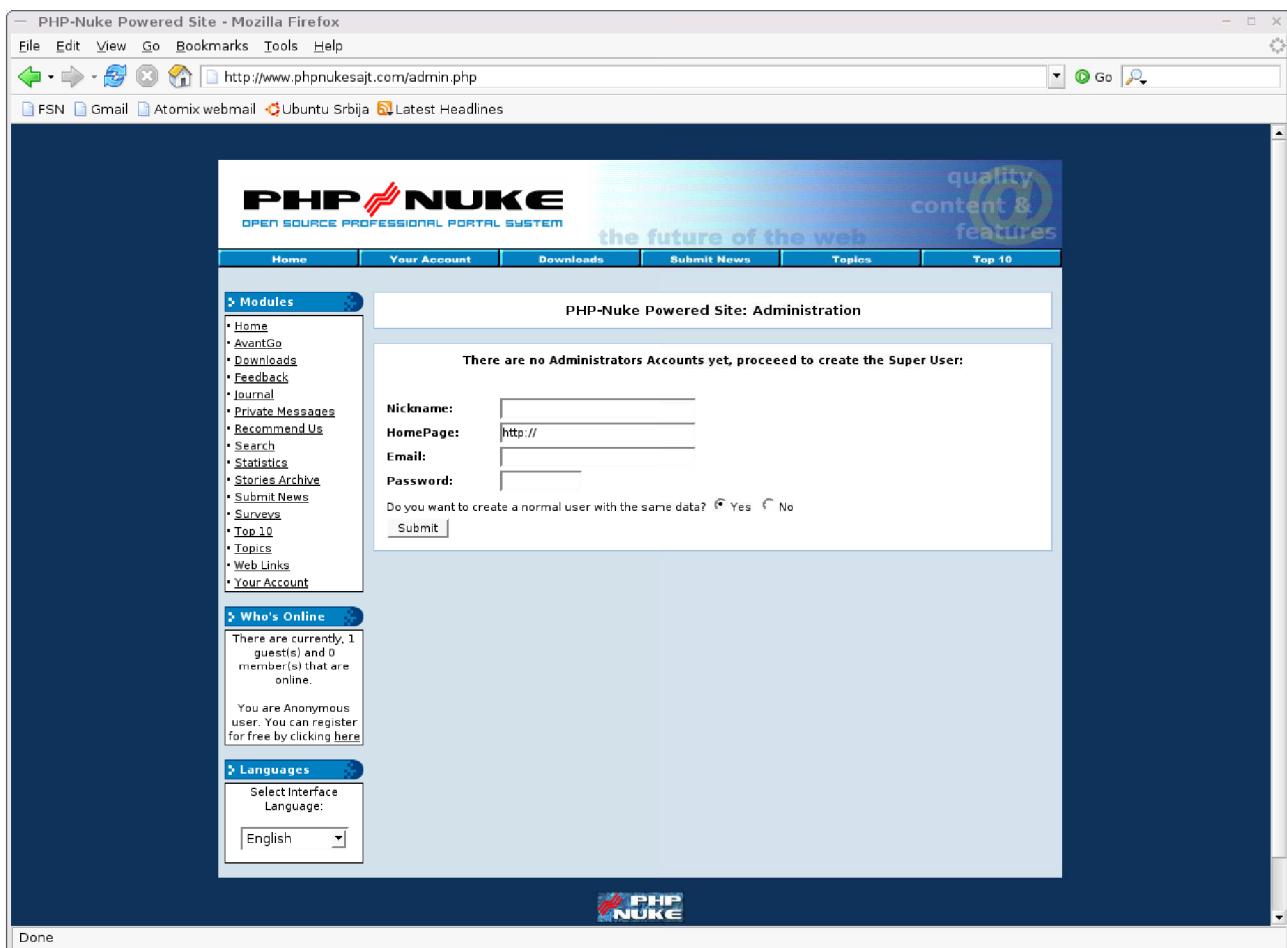
Ovo je ujedno i jedini instalacioni korak, jer je nakon njega moguć administratorski login.

Upravljanje PHP-Nukeom je prilično lak posao, jer se manipulacija sadržajem obavlja grafičkim putem, kao i kada je Joomla u pitanju. Interfejs je dovoljno lak za korišćenje, pa će se neiskusni korisnici i ovde snaći prilično brzo i lako. PHP-Nuke je, kao i Joomla,

Tek nakon ovih akcija moguće je korišćenje web browsera radi konfiguracije. Kako bi ovaj postupak započeo, potrebno je ukucati adresu sajta. Uzmimo da je adresa sajta www.phpnukesajt.com, pa da bi proces instalacije bio nastavljen treba uneti www.phpnukesajt.com/admin.php.

Ovde treba dati jednu bitnu napomenu. Kada se raspakuje arhiva sa sistemom, po dalji rad sistema

vrlo komplaksan alat, pa se ovaj put nećemo puno zadržavati na pojedinostima podešavanja i korišćenja istog.

Razlozi za i protiv

Cilj ovog teksta je približavanje procesa instalacije sistema za upravljanje sadržajem, pa se nećemo baviti detaljnim poređenjem predstavljenih sistema.

Joomla je definitivno konfigurable, naročito zbog svog sistema templateova, zahvaljujući kom sajt može izgledati potpuno drugačije od podrazumevanog. Šta više, ova osobina u kombinaciji sa širokim spektrom mogućnosti manipulacije pozicijama i izgledom modula, može dovesti do toga da posetilac sajta ne može naslutiti da se radi o CMS-u. Tim Joomle se potudio da isključi korišćenje HTML tagova prilikom manipulacije sadržajem, pa Joomla poseduje svoj WYSIWYG editor koji smo već videli. Ovaj CMS se odlikuje velikim arsenalom dodataka i proširenja kao što su galerije slika ili online prodavnice na primer. Sva proširenja pravljena za Mambo su kompatibilna sa Joomlom.

Potencijalni problem koji Joomla ima je forum. Joomla poseduje forum pod nazivom Simpleboard koji se najbolje integriše u sistem, ali je po komplaksnosti i mogućno-

stima daleko od najboljih forum sistema. PHPBB je moguće integrisati u Joomlu, ali je poznato da ovaj forum ima veoma ozbiljne sigurnosne probleme. Forumi poput VBulletin-a IPB-a ili Simple Machinesa se vrlo dobro integrišu u Joomlu, ali ova rešenja nisu slobodan softver pa ih zato ne preporučujemo. Omožavanje korišćenja nekog ozbiljnog slobodnog foruma, kao što je XMB na primer bilo bi vrlo poželjno, čime bismo dobili verovatno najbolji CMS na planeti.

PHP-Nuke, za razliku od Joomle, je slabije okrenut neiskusnim korisnicima, pa je za obično formatiranje teksta potrebno unositi HTML tagove jer WYSIWYG editora nema. Do nedavno je glavni adut PHP-Nukea bila odlična integracija sa PHPBB forumom, ali ta odlika sve više postaje mana usled pomenutih sigurnosnih propusta PHPBBa. Nuke je već dugo u upotrebi i stvorio je širok krug korisnika koji na ovom CMS-u drže vrlo posećene sajtove za puno korisnika. Prilagođavanje PHP-Nukea nije tako dobro rešeno kao kod Joomle, pa je PHP-Nuke sajt skoro uvek lako prepoznati. Zato je Nuke najviše korišćena za online zajednice korisnika, pri čemu izgled nije previše bitan. Nuke je vrlo proširiv, pa za njega, kao i za Joomlu, postoji veliku broj proširenja i dodataka.

Pažljiviji pogled na prezentacije koje se mogu videći na internetu će otkriti da CMS-ovi mogu pokriti veliki broj zahteva koji se pred jedan sajt mogu staviti. Dinamična priroda ovakvih sistema pruža mogućnosti stvaranja internet zajednica, jer je moguće registrovanje korisnika, međusobna komunikacija, kao i zajednički rad na sajtu, bez potrebe za pristupom serveru i kucanju koda. Naravno, iako imaju ovakve potencijale, CMS-ovi mogu biti korišćeni kao statičke prezentacije, koje su veoma lage za održavanje. Lakoća instalacije i korišćenja običnim korisnicima donosi mogućnost lage izrade prezentacije koja može zadovoljiti većinu uobičajenih zahteva. Zahvaljujući CMS-ovima, pravljenje sajtova nikada nije bio lakše.

Pre podizanja CMS-a, trebalo bi obratiti pažnju na osnovne stvari koje se tiču pristupa serveru pomoću FTP ili SSH protokola i proučiti grafičke alate za ovu namenu, ukoliko je potrebno. Takođe treba odabratи hosting paket provajdera koji obezbeđuje kvalitetnu tehničku podršku, ukoliko dođe do problema. Podrška za Joomlu postoji i na našem jeziku.

U sledećem broju ćemo predstaviti još nekoliko sistema, u nameri da ovaj softver približimo što širem krugu korisnika i pokažemo da posedovanje sajtova više nije privilegija ljudi sa dubljim džepom.

Korisne adrese:

<http://www.joomla.org>
<http://phpnuke.org/>
<http://www.joomlaserbia.com/>

~Ivan Jelić